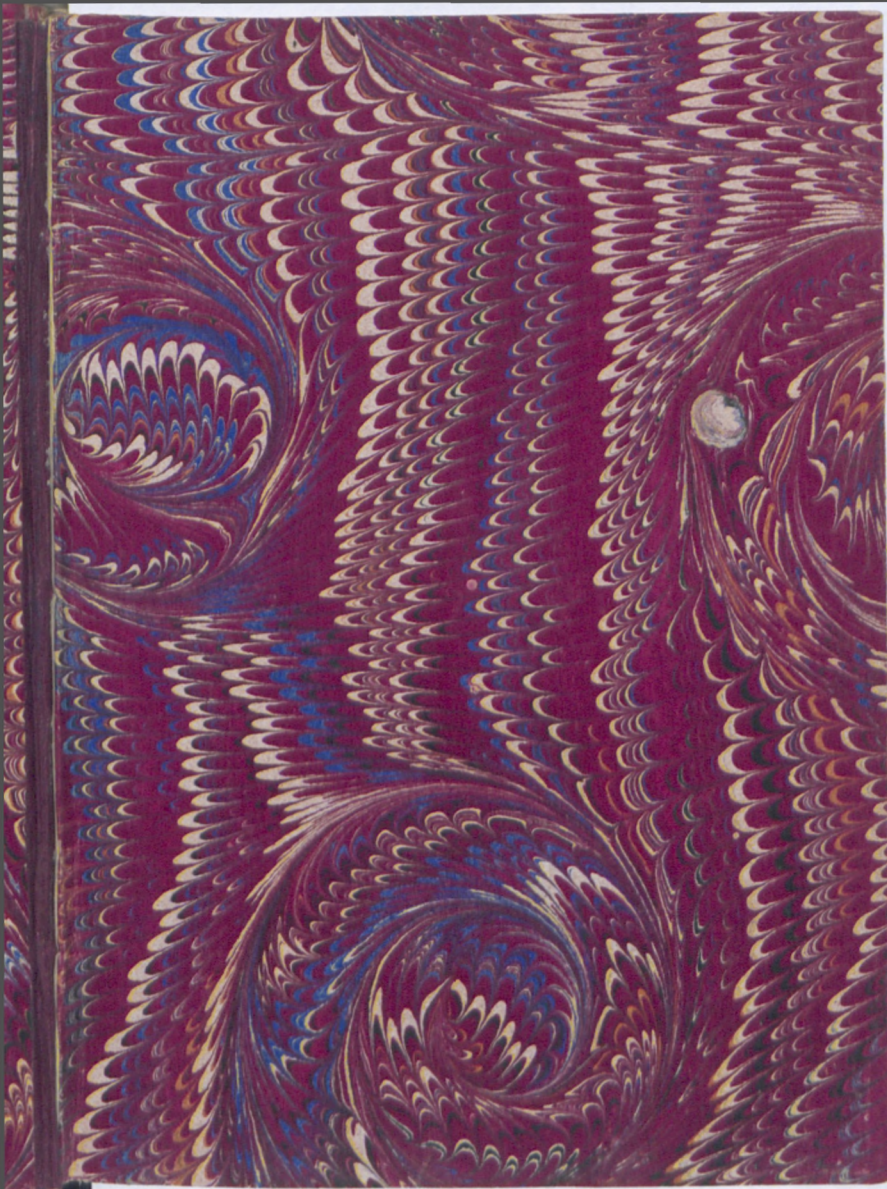
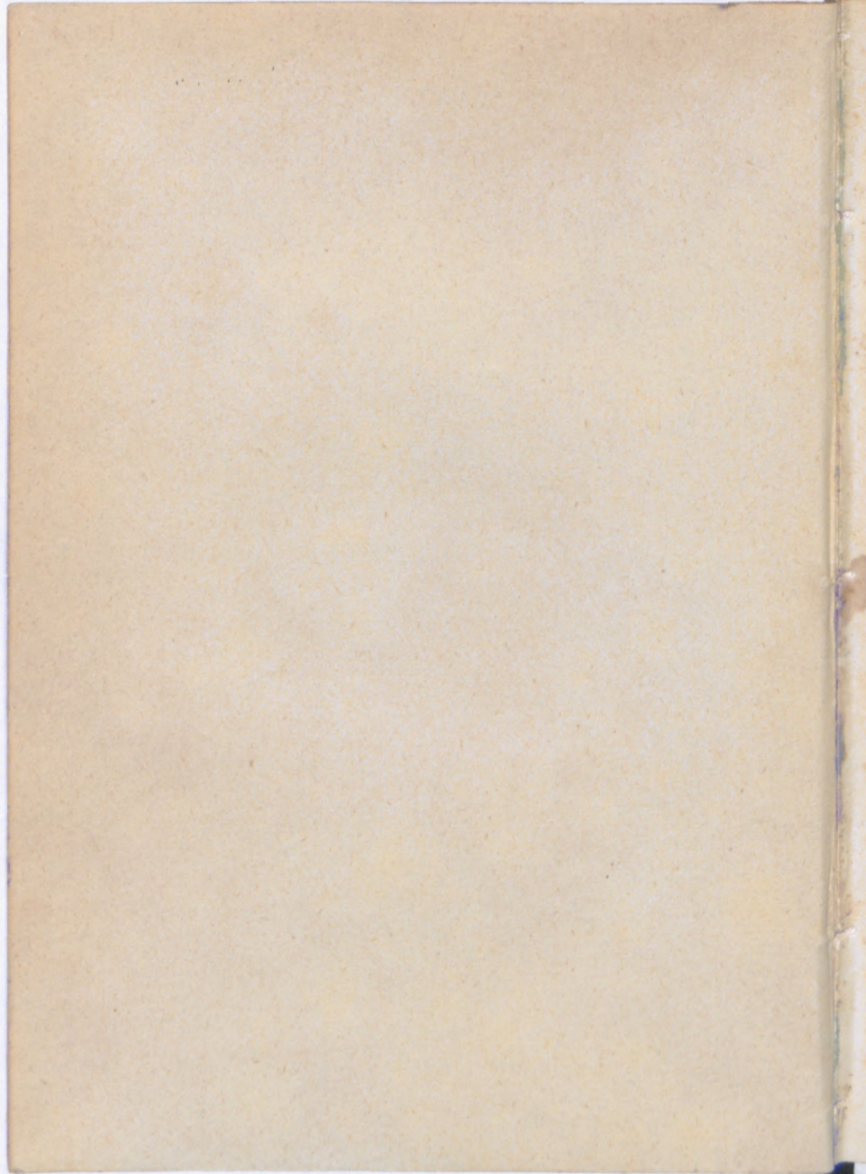

Aa 4019

HANTI GYÖRGY
Iud. ügyeimi
KÖNYVKÖTŐ
Kolozsvárll

131003

Művelődési

TOMPA MIHÁLY

V E R S E I

~*~*~

III. KÖTET.

R E G É K.

PESTEN.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

—
MDCCLVIII.

V4

12

REV 1972

2002 AUG 03

131003

1984 APR 1 9

Olvasótermi használatra

TARTALOM.

	Lap
A vitorlás csiga	3
A kárpátok villije	16
A viszhang	26
A tengerszem	31
A sírásó	41
A tó leánya	46
Cservena hora	51
A bölömbika	59
A Féniksz	67
A lidércz	70
A mészharmat	83
Á kérész	87
A tűz szelleme	90
A pók versenye	99
A barlang lelke	101

	Lap
A selyembogár	107
A légkő	118
Borova hora	122
A fénybogár	128
A jávorfáról	131
A vándor lép	140
Az ördögszekér	151
Az árvalány-haj	162
Tíz forrás	173
A szegény és gazdag	182
Két szomszéd vár	190
A hős és kardja	198
A sztraczenói sziklakapu	205
Az üres koporsó	211

REGÉK.

REGGIA

A VITORLÁS CSIGA.

—•••••—

A tenger csendes . . . . hullám és szelek
Üvöltve egymással nem küzdenek;
És színe, mint a fényes tüköré,
Ha zöldes fátyolt tartanak fölé.

Néhol fehérlik egy vékony fodor,
Mint a pajkoskodó szellő sodor;
Mint felborzolja a gyermekleány
Az alvó zsarnok fürtit, homlokán.

A tenger csendes . . . . s a felületen,
Egy kis teremtmény íme megjelen;
Kicsinyke gálya, orr, tat, oldalak,
Mind mind a nagyhoz hasonlítanak.

Hat bambójával, evező gyanánt,
Barázdát a vizen haladva szánt ;
Két kis fehér vitorláját pedig
A lány fuvalmak tolják, lengetik.

És a minő gyorsan feltűnt előbb :
Most ugy bevon vitorlát evezőt ;
Együve hajtja kagyló-oldalát,
S alá sülyeszi hirtelen magát.

A tenger csendes . . . sima tükörén
A kicsi gálya ismét ott evez ;
Megújul és múlik a jelenet . . .
A tengerek hajós csigája ez! ¹⁾

Régen, régen, — midőn még a világ
Bűnben nyomorban meg nem vénhedett :
Egy ifju járt a tenger partira,
Hosszan merengvén a habok felett.

Vajh, hol végződik a végetlen ár!
Minő világ van a túlpartokon?
Gondolta, és elhalt tekintete,
Az alaktalan ködszín távolon.

Meglátja-e azt ember egykoron?
A bős hullámokon ki jár, ha jár?
S lelke az eszme mélységébe halt,
Mint tengerbe az elfáradt madár.

Aléltság zsibbadt át idegzetén,
Bezárta égő elfáradt szemét;
S most lelkében féleber képzelet
Lobbantá fel bűvös szövétnekét.

Világánál belátott messzire . . .
Lelkének a part határt nem vetett;
És látott, — látott a víz közepén :
Egy, ezer színnel fénylő szigetet.

Bájos tündérhölgy állt a szigeten,
S édes mosolygással intett felé;
Felrezzent . . . s kinyitotta szemeit,
És a látványt ébren is úgy lelé.

Ragyogó sziget állt a tengeren,
S a bájos tündérhölgy is rajta volt;
Minden látszott, — halványabban habár,
Mint vékony fellegfátylon át a hold.

Járt, járt az ifjú s ült a part felett,
Szívét édes vágy s lángzó szerelem
Ragadta az intő tündér felé,
Ragadta át hullámon, szirteken.

Gyakorta szíve majd remélni mert,
S mit rögtön kétségbesve gondola :
Isten s vihar jár a vizek felett,
Halandó ember nem lép rá soha!

Egyszer, hogy mélán ült a homokon,
S repülő szárnyakon ábrándozott;
Busan tekintvén a szigetre át :
Megrettent . . . a hölgyet nem látta ott.

Ah! mindez csak tündér álom talán!
Tengerjáték volt, vagy légtünemény!
S ím egy kicsiny teremtmény úsz felé,
A tenger megszimúlt felületén.

Mi ez? minő csodás lény? él . . . halad . . .
Mi hajtja olly bizton a part felé?
Mi leng s fehérlik ott . . . ? Az evezőt
S vitorlát még a nyelv nem ösmeré.

És majd a partig jött a kis hajós,
Megállt a bámuló ifjú előtt;
Vitorláját behúzta, felvoná,
Evezett, forgott, hogy szemlélje őt.

S bucsút intvén kis lobogóival :
Elvitorlázott ismét merre jött;
De még sokszor megállt, intett, köszönt...
S — eltűnt a hullám-hajlások között.

Az ifju látta és csodálkozék . . .
De a jelt lelke nem értette meg;
A tündér feltünék a szigeten,
S ugy tetszett arca, bus és csüggeteg.

Parthoz jött a csodás lény újola
S az ifju lelke nyugtalankodék;
Csodás rajongó eszme kínozá,
Melly élt már s nem birt megszületni még.

S midőn harmadszor jött a kis hajós :
A halvány arcz rögtön lángot vetett;
Hah! tört ki hangja, felfedezve van!
És elrohant miként a kergetett.

Napok mulának . . . és a habokon
Hársvitorlájú durva bárka állt :
Az ifju benne égő arczezal ült,
S lázas gyönyörrel ringatá magát.

A tündérhölgy, a távol szigeten
Reményszínű fátyolt lebegtete;
De apja arcza látszott távolabb,
Sötéten mint a vihar fellege.

És tengerre száll az első hajó;
Bátor hajós a szerelem, remény;
Az ifju bátran vitorlázik el,
S végre kiköt a csigák szigetén.

A találkozás első percei
Szép álmkép gyanánt repültek el;
Az ajk egybe forrt, — együtt dobogott
A halhatatlan s halandó kebel.

A hölgy szív-álma, a meleg karok
Között szilárdabb alakot nyere;
S szegény halandót majd megölte a
Tündér szerelmének finom lege.

Az ifjunak, hogy széllyelnézni mert :
Fényes káprázat szállta meg szemét;
Látván millió forgó karikát,
Kék, lilaszínnel terjedezni szét.

Számlálhatatlan tündöklő csiga
Boríta be körül földet, vizet;
Ez a hely a csigák hazája volt,
Fényöktől lángolt a víz és sziget.

Hol a bájos tündérleány lakott,
Csigákból volt a bűvös palota;
Négy tornyot, a varázslak szögletin,
Négy óriásnagy csiga alkota.

— Virágok nyilnak a föld kebelén,
De kellemőknek el kell hullani;
Nem hervadnak meg a színes csigák,
A tenger tündérszép virágai.

És boldog a hölgy, övé a kiért
Járt a vitorlás csiga képiben;
Az ifju boldog, — a kiért epedt :
Szép tündérhölgye karjain pihen.

De itt a percz, s a lány hullámokon
Repül a boldog ifju újolak;
A száraz föld kévellő partjaig
Viszik hajóját a szellő, a hab.

És felkiáltott, a hullámokat
Egy büszke pillanattal mérve át :
Az ember ur lesz a tenger felett!
Sj áromba hajtja hánykódó nyakát!

Forró szerelme, a fényes sziget
Felé vonván az ifju csónakost :
Tengerre szállt ismét; de a ladik
Előre nagy küzdéssel jára most.

A vitorlának nem volt jó szele;
Az evezőt megfogta valami :
Hajónyűg, a melly zöld indáival²⁾
Szokta a tengert elborítani.

Hogy végezetre a szigetre ért :
S elmondta mennyi bajjal küzködött :
Imígy beszélt a tündérhölgy neki,
Édes szerelmi aggodás között :

Atyám munkája ez, szép kedvesem!
Atyám szívében van szörnyű harag :
Szerelmünkért — s hogy csiga képiben,
A hajózásra tanítottalak!

Nézd : e madár ember volt egykoron,
S a vakmerő szárnyat kötött vala :
Hogy átröpüljön a nagy tengeren,
S lőn a viharnek jósló madara.³⁾

Egy más halandó gyors ménjére ült,
Melly úszott véle e sziget felé;
— Nézd : ott uszkál a kis tengeri ló, —⁴⁾
Ménjét alóla a víz elnyelé.

Buvárharangba ült a harmadik,
S kutatni a mélységbe szállt alá;
Ezt is, kiseded csengetyü alakú
Csöngérré atyám elváltoztatá.⁵⁾

Atyám búbajos és hatalma nagy . . . .
Haragjától ah én úgy féltelek!
De most menj, menj gyorsan! mert észre vett...
Szavára már jönnek felhők, szelek.

Az ifju ment, és a vihar kitört,
De már uton nem érte csónakát;
Ki hűn szeret, mit bánja a vihart!
És ő harmadszor is hajóra szállt.

Vigan haladt szirt és mélység felett,
Közel volt már az ösmerős sziget;
A tündérhölgy látszott a part felől,
Ki a kedves vendégre integet.

De zúdúl a víz, — rendül a ladik,
Az óriás ka gy l ó reá csapott;⁶⁾
Nyitott teknőjét együve csuká,
S öszveroppantá a kis csónakot.

Az ifju sülyed, — a tündér szorong . . . .
Hajó, hajós merül a víz alá;
De kedvesét egy percz alatt a hölgy :
Hajóscsigává elváltoztatá.

Aztán sohajtott ajka csendesen
Igy visszatérhet, így megmentem őt . . . .
De apja tudta, mit gondol s mivel,
És haragjában zordan képet ölt.

Nem mented őt meg így sem, gondolá,
A törpe emberfaj nem fér-e már
A szárazföld határin, hogy szeme
A nagy tengeren kémlelődve jár?

E vakmerő, — ki a nagy tengerek
Hatalmát megrontó titokra jött;
Ki romlatag ladikján legelőbb
Mert vitorlázni a habok fölött :

Örök hajós legyen! Hadd tartsa meg
Alakját a csigának mit visel :
De a szárazt ne érje el soha,
Vesződven örök tévelygésivel.

Igy szóla, és utána küldte a
Festő csigáknak úzó seregét,⁷⁾
Hogy merre megy, körülte a vizet
Fekete nedvvel befecskendenék.

S megy a kis gálya a sík tengeren,
Szinte elfárad úgy evez, siet;
Várván : mikor merül előtte fel
Az ösmerős part, a fényes sziget?

De a víz rögtön festékbarna lesz,
S rossz illatú a kis hajós körül;
S ő, hogy menekjék üldözőitől,
Elsülyed s távol ismét felmerül.

Az átok megfogá, a part előtt
Írányt veszítve jár, kél, tévelyeg;
De a bűbájos, átkával magát
S a büszke tengert rontá, verte meg.

Az ember látta a hajócsigát,
Csodálta s aztán elgondolkodott . . . .
Kivágta végre a bércz fenyvesét,
S hozott a vízre bárkát, csónakot.

A rengeteg víz tulsó partjaig,
Vészben viharban gyors hajója szállt;
Az ember ur lón a tenger felett,
S járomba hajtá hánykódó nyakát.

A tenger csendes.... hullám és szelek
Űvöltve egymással nem küzdenek.
Egy kis teremtmény íme megjelent
A csendes, sima víz-felületen;

Hat bambójával evező gyanánt,
Barázdát a vizen haladva szánt;
Két lepkeszárny-vitorláját pedig
A gyenge szellők hajtják, lengetik.

És a minő gyorsan feltűnt előbb :
Most úgy bevon vitorlát evezőt;
Elsülyed . . . ísmét megjelent . . . s evez.
A tengerek hajós csigája ez.

A KÁRPÁTOK VILLIJE.

Halvány holdfényben, halk morajban,
Melly a kárpáti tájakon van,
Elszenderülvén nyári éjen :
Álmaid könnyű és tiszta lészen.

S úgy tetszik néha : lágymeleg szél
Leng által arczod s fürteidnél;
S hogy ajkad az éji lepének
Lágy szárnyacskája verdesé meg.

Nem, az nem szellő s éji lepke . . . .
Ki gyöngéden nyúl fürteidbe,
És ujjával arczod érinti :
Átlebbenő kárpáti villi.

Ő az, ki nyughelyedre jő, — hol
Föléd hajlik, megnéz . . . . megcsókol ;
Hogy álmaidból észrevégye :
Nem te vagy-e várt vőlegénye?

A Táttra vadregényes tájain ,
Hol édes és könnyű a lég ,
Mellyben megtisztul érzelem, kedély,
Két szerető lélek lakék.
Miként a fenyves télbe nyárba zöld :
Hűségök meg nem hervada ;
Mint a meleg forrást nem éri fagy :
Szerelmök el nem hül vala.

Lepének a tavasz rövid ,
Az év is olyan volt nekik ;
Vész volt az égen vagy szivárvány ,
Virágban állt a föld vagy sárgán :
Csak egymást látták szemeik ,
Csak egymást érzék lelkeik.

Az ifjat sorsa utra inté,
Még ők nem váltak el soha;
Nem ösmerék : a búcsuvétel
Fájdalma, kéje micsoda?
S lelkök előre reng és zajdúl
Mint a tó a közel vihartúl.

És szólt az ifju : ,édesem!
Ne rengjen bánat lelkesen!
Jegyezd meg a havasi rózsát,
Melly nyílt e máj hajnalon :
Meglásd : még el nem hull virága,
S ölelni fog lelkem, karom!

És mátkám légy e pillanattól . . .
Menyasszonyúl jegyezlek el, —
Megjöttöm percze összeköt majd,
Szent, oldhatatlan esküvel.
Ne duljon bánat lelkesen,
Szeress . . . légy nyugton édesem!

És mátkagyűrűt vont újjára,
Mátkacsókot nyomott ajkára;
Kéjben kínban rebegtenek :
Isten veled! Isten veled!

Elment az ifju. Fényes reg vala,
Csak a hölgy lelke volt setét;
A rózsát megjegyezte, — s a bucsú-
Könnyel már várta kedvesét.

Várt a leány, várt . . . ő virág vala,
Mellynek csupán szűk harmatcsepp ad a
Nyárnak hevében tengő életet.
A szerető hölgy virágéletén
Tengető harmatcsepp volt a remény . . .
— A jegyzett rózsán illat lebegett.

És jött ifjától híradás :
Kilencz nap és otthon . . . veled . . . !
Villanyütésként járta által
Lelkét e boldog üzenet.

Hetednap mulva várj reám!
A hírnök újra megjelen ;
S most szive csaknem megszakadt :
Harmadnap múlva édesem!

Várván jegyesét a mondott napon,
A közel bérez magaslatán :
A féltett boldogság sejtelmiben,
Felmagasztalva lőn a lány.

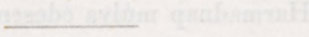
Feszülve volt már szíve mint a húr . . . .
Melly elpattan vagy csengő hangot ad ;
Fürtin fehérlő mátkakoszorú,
Tagján előmlő hószín patyolat.

S nem jött a vőlegény . . . a mátkalány
Lelkén ábrándos hit kele :
Hogy híve megjön naplementekor . . . .
— Sápad a rózsza levele.

Most fényzománczos fellegek
Csoportja nyugaton lebeg ,
„Ah . . . e piros sugár, bucsúsugár!
A nap leszáll . . . . leszáll . . . .“

. . . . .
. . . . .

Halk esti szél suhan,
A havas-rózsza oda van . . . .
Ah . . ! a feszült hur zendül vagy szakad :
A mátká szíve megszakadt . . . !

Mi lesz a holt virág illatja?
Elpárolog . . . megsemmisül . . . ?
Szerelem és hűség hová lesz :
Ha a szív megtörik, kihúl . . . ?
Be nem váltott remény, örök vágy,
Czélkergető szívérzemények!
Uj alakban, uj működéssel,
Ti többé meg nem jelennétek . . . !?
.
.
Megholt a lány, érzelme ölte meg . . .
De vágy, hűség és szerelem :
Virágillatként nem párolgva el,
Szívén maradtak melegen.
És a megoszlás szellemével,
Uj alakért küzdöttek,
Víttak . . . víttak . . . míg megnyerék :
Melly könnyü, tiszta mint a lég,
S átlátszó lön, mint az üveg.
S éjfélkor angyalmosolygással,
A holdnak rezgő fényiben :
A szép menyasszony hú képmása
Lebbent a légbé nesztelen.
A légbé szállt fel . . . villi lön!

A Kárpátoknak villije;
Lengvén a kedves táj felett,
Hol boldog volt, hol szeretett,
Hová meleg vágy köti le.

A holt menyasszony villi lőn,
S lebegvén fenn a levegőn:
Hozzá rokontársak jövének,
Mint ő, olly ifjak olly fehérek . . . .
Mert villi lészen a kimult ara,
Ha életében tiszta s hű vala,
Villi, szelíd szellemszerű lény:
Nem halandó, nem halhatatlan,
Ki szánó földi vőlegényén
Függ vágy- s szerelmi gondolatban.
S nászünnepélyre várva, megjelen
Nyugalmas éjeken.

A villik fellebbentek messzire,
A hold sugárin meg le jötte nek;
Majd függtek sima sziklák lapjain,
Mint oltárképen az angyalfejek.
Körüluggolták a tengerszemet,

Elfogták a lidérczet röptiben,
S a zuhatag porában fürdve meg,
Felcsaptak, mint fehér galambsereg,
És tánczra keltek, így dalolva fenn :

Szűlj harmatot oh ég!
S hintsd várt jegyesemnek utára!
Oh vond ide holdnak
Búbájos erője, sugára!
Nem hervadoz a koszorú fejemen :
Ah . . . nászvizalomra közelg jegyesem!
Jer, jer deli ifju!
A percz halad, oh hova késel?
A légi mennyasszony
Vár tiszta, fehér kebelével!
Földön halovány s hideg a szerelem,
Szébb nászörömekre siess jegyesem!

Most egy ifjú közelg . . . alakját
A villik gyorsan felragadják,
Hah . . ! ott . . ott . . hordják a magasban . .
Szegény halandó szédelg ájúl,
A légi táncz kezdődik újra,
S dal zeng a villik ajakárúl;

Jer tánczra, enyém vagy!

Jer, jer jegyesem!

Ölelj meg, ölelj meg

Nászünnepeden!

Nem földi gyönyör, mit

Hú légi arád ad :

Melly csókja hevében

Lelkedre kiárad !

Ajkad halovány . . . .

Ah nyisd fel alélt szemeid . . . !

Mátkád kebelén :

Fenn tiszta világba vagy itt!

Ölelj meg, ölelj meg,

Jer tánczra velem!

Nászünneped éjén

Vár a szerelem!

Foly még a táncz, a villik ajkai

Még zengenek ;

De földi szivben, tulvilági kéj

Nem férve meg :

Megtört alatta, mint a túteljes
Virág alatt a szár;
Hidegült ajkra forr a villicsók,
S a halvány holdsugár.

Imígyen jár a vőlegény,
Ki éjszakának idején,
A villik bükörébe téved;
Vőlegényének tartja mindenik,
S a villitánczban addig ölelik :
Míg kéjbe hal szivén az élet.
És rögtön mindent elfeledvén :
A hő vágy újra nő . . . .
Hívó dal közt várják az órát :
Midőn a mátka jó.

Halvány holdfényben, halk morajban,
Úgy tetszik néha álmaidban :
Hogy éji lepke, vagy meleg szél,
Lengett át arczád s fürteidnél.

Nem, az nem szellő s éji lepke,
Ki gyöngéden nyúl fürteidbe,
S ujjával arczád megérinti :
Átlebbenő karpáti villi.

A VISZHANG.

.....

A déli tengerpart fuvalmas
Szelíd tájékirúl,
Hol kék a menny s a föld örökké
Tavaszs-zínben virúl:
Két tündér vándorolt nyugotnak,
Mind-kettő szép, deli;
Örömtől zengenek nyomukban
A lég ösvényei.

Hang volt az egyik és utána
Ki könnyen lengve szállt :
Szép anyja viszhangnak nevezte
Az ifju szép leányt.
A lányka, anyja képe mása,
Járása és szava,
Egészen az volt, — tán ha gyengébb
És halványabb vala.

Utánok, hortyogó lován, a
Vihar közelgetett;
A mén sötét, lengő serénye,
Borítván a leget;
Hogy a szülőtől elragadná
A kedves magzatot :
Földön és tengeren keresztül
Utánok vágatott.

Közel hallatszott már zugása,
Bár a mellyet vere,
Feltűnni tisztán nem hagyá még
A pornak fellege,

A két vándor, hogy el ne vesszen,
— A vész rohan vadul, —
Mély, bérczi barlang rejtekében
Hallgatva meglapul.

A vész elötör vad haraggal; —
A bérczi büszke cser
Megroppan, — a sugár fenyőszál
Szilánkokban hever.
Kuszált a rét, ki van sodorva
Medréből a folyam;
Rom és inség marad nyomában,
A merre elrohan.

S midőn jól elhaladt, csupán vad
Zugása hallaték:
Kijött a hang, de gyermekét a
Barlangba hagyta még.
Készíte néki lágy mohágyat,
És arra fekteté;
Maga megnézni a dühös vészt,
Elsuhant kifelé.

De szólt még a barlangnyilásnál :
,Leánykám, itt maradj!
Szavamra majd midőn kiáltok,
Rögtön viszhangot adj;
És tudd, ha nem hallasz kiáltást,
Hogy veszve már anyád ;
És én tudom, hogy veszve vagy, ha
Választ ajkad nem ád!'

Elszállt a hang és özvejárta
A bérzet és mezőt;
S látván hogy a vész messzeföldnek
Vidékin jár, üvölt :
Kiáltott — és saját szavánál
Nem hallott egyebet;
Ismét, meg ismét . . . s hangosabban,
De semmi felelet . . . !

,Ah gyermekem, kedves leányom!
Miért hallgat szavad?
Meglesve a vész, rejtekedből
Kicsalt és elragadt!

Ah mért éljek nélküled én is . . . !
Ím, visszatér a vész :
Szólt, s a vihar karjába futva,
Zokogva elenyész.

Viszhang, a barlang rejtekében
Ülvén addig magán,
Édesded mély álom nyomá el
A szirt mohpamlagán.
De rögtön felrezzent ijedve . . . .
És hosszan hallgata,
Mi volt ez? álmodott csupán? vagy
Hangnak zengő szava . . . ?

De nem hallott mást a viharnál,
A mint zuhogva ment ;
Az is lassan elhalva, — végre
Lőn szerte néma csend.
„Oh szólj anyám! e bús üregben
Ne hagyj el gyermeked!
Hagyj veszni véled a viharban . . . .“
De hang nem érkezett.

S a tündérhölgy bus rejtekéből
Nem mer kiszállani;
Ott ül maig, — és várva anyját,
Nincsenek álmai.
S nehogy bus ajka válaszolni
Hangnak feledjen el :
Minden kiáltás szózatára
Gyöngéden megfelel.

A TENGERSZEM.

.....

Hol vette magát a mélységes tengeren
Széthajigált sziget, mint annyi idegen?
Tán szenved nyugtalan számkiüzetésben,
A rokon elemtől ellökve végképen?

Magas hegységek és fenyvesek honában,
Mit keres a kékes tengerszem magában?
Hol vizében halvány mohotkák teremnek,
Míg vésze s gyöngye van a kevély tengernek.

Nagy, nagy a mélységes tengerek határa,
Még a gondolat is fárad míg bejárja,
Csak a tengerkirály halad bátran rajta,
Illyetén beszédben háborogván ajka :

„Hatalmam nagy voltát hirdetik a vizek,
A két hajnal között, mellyek kékellenek;
Enyém a nagy tenger! s van-e erő, elme,
Tajtékos szájába, melly zabolát vetne?

Előtör a vihar s zúgó kíséreti,
Széles mellét, vállát a haboknak veti,
S a tenger és vihar szörnyü küzdelmére,
A víz csudái is meglapulnak félve.

De a bolond vihar elveszti a csatát,
Bus rekedt bögéssel fáradtan áll tovább;
Tenyerem a tenger hátát megsimítja,
S úgy van mint az előtt, nincs egy cseppnyi hija.

Merre szemem tekint, víz víz mindenfelé...!
Egy porszem sincs, melly azt megszeplősítené;
Bérczet mász, magát a föld keblébe furja
Az ember, — de ide nem volt, nem lesz utja!

Szólt a tengerkirály, hatalmán kevélyen,
S járt süppedés nélkül a szörnyü mélységen;
S a mint a sárgálló part felé tekinté :
Elbámult, — szemének sem hitt eleinte.

Aztán közelebb megy, s imé a part felett,
Ragyogó szépségü tündérhölgy lépeget;
Gyenge mint a tavasz, könnyü mint a lepe,
Hullámzó zöld ruhát viselvén termete.

A gazdag koszorú, melly homlokát fődte,
Rengő kalász-, falomb- s virágból volt kötve,
És a merre fordúlt, gyöngéd lába alatt,
A kopár part-élen zsenge pázsit fakadt.

S szólt a király, érvén a tenger szélére :
„Ki vagy te kellemek csábító tündére?”
„Én, a föld leánya,” felelt a hölgy halkán,
És minden szavában édes csengő dal van.

A király sokáig csudálván kellemét:
Édesgetve hitta, hogy lépjen közelébb;
De ő mézes-mázos szavakban nem bízik,
És a biztos partról le nem száll a vízig.

„Ne félj bájos tündér, tartózkodás nélkül
Lépj e lágú habokra, jőj hozzám vendégül!
Lelkednek gyönyör lesz, két szemed a mit lát,
A vizek csudáit, a tengernek titkát!”

Ezt mondván, rálehelt szája a tengerre,
A melly zajtalanná simúla egyszerre;
Mint az üveg fehér s átlátszó lesz habja,
S titkos mélységeit szép tisztán feladja.

Fövénye aranyszín; és a kősziklákon
Tengermoh terül el, mint gazdag zöld bársony;
Felpirosló koral függ rajta szegélyül, —
S mindez olly csudásan tűnik fel a mélyből.

S most, talán kilyukadt a tenger feneke? —
Rögtön tág örvény nyíl,—forog...forog...s vele
Száz tündöklő csiga kering a napfényen,
Ámultan függ a szem e varázs-tölcséren.

Majd a habléányok csábdala zeng. — S távol
Ezer szökő-kut lesz a tenger habjából;¹⁾
Magas vízsugarak hét színben pompázzván,
Szivárványerdő nő a tenger határán.

A király látván, mint bámúl a föld lánya :
Szép szava hálóját ujolag kihányja,
,Látd!s még ez mind semmi! de benn a tengeren..!
Oh szép tündér siess, jőj vendégül velem.‘

De a tündér eszmél s ott hagyja a királyt,
Ki végső reményben még utána kiált :
,Ah, legalább mondd meg, lakhelyed hol vagyon?‘
,,Amott a távolban kéklő hegyormokon!‘

Szólott és messzejárt kevés idő alatt,
S most a vizek ura hallat illy szavakat :
,Hah! bár legyen magas felhőkben lakhelyed,
Föld kevély leánya, bírnom kell tégedet!

Enyémlészs...! s a száraz véled enyém lészen, —
Mellyet elfoglalni ugy is tervem régen.
E rut száraz földre kín csak rá is nézni,
Melly birtokom mellett alig egy tenyérnyi!

A tündért a király nap nap mellett várta ;
De az nem jött többé tengere partjára.
Sokáig tervezett, tünődött, aggódott :
Czéljaérésére hogyan lelne módot?

Erős határozat kelvén benne végre,
Leszállt a mélységes tenger fenekére ;
Hol a nagy munkához gyorsan hozzá fogott,
Maga mellé vevén ezer rontó habot.

A távol bérczeknek egyenes irányban,
Lyukat kezdett vájni a földnek gyomrában,
S az iszonyu munkán, földön sziklán által,
Lassan bár, de haladt segítő hadával.

És a szörnyü erő, mellyel dolgát tette,
Ijesztő földingást okozván : felette
Erős városoknak lön végső romlása,
De ő mitsem gondolt ezekkel, csak ása.

S a mint elébb elébb jutott a föld alatt,
Egyszerre üreges hegybarlangba szakadt ;
Szelek tanyája volt a sötét föld odva,
Kik ott tekergőztek nagy gombolyagokba.

S most a szűk bejárón, mint a kigyó feje,
Üvöltve nyúlt, csuszott mindenik kifele ;
Benn a sok gombolyag fogy és kisebbedik,
Körül ér a földön olly hosszú némellyik.

És áttör a király sziklát, földréteget,
Tolongó hullámok állván háta megett.
Majd ollyan hegybe vág utjának közepén :
Holott mészkő terem, gyulékony gyanta s kén.

S alig érzi meg a mész a hullámokat :
Sisegni, forni kezd, melegszik és dagad ;
Aztán lángot kap a több gyúlanyag vele,
S zuborgva fő, rotyog a földnek kebele.

Végre, miképen a forró üst a fedőt,
Tűzfolyam löki fel dörgve a hegytetőt;
S vörös hullámokkal harsogva elárad,
Hamuba takarván a virágzó tájat.

De a tengerkirály minderre nem tekint,
Egy perczig pihenvén, tovább rombol megint;
S eljut a kincsszellem aranybarlangjáig,
Hol megmérhetetlen gazdagság csillámlik.

Középen, mint a szél, nagy vaskerek forog,
Kiállván belőle ezer aranyhorog,
Függnek rajta vérző, rángatózó szívek,
Kincsen vett rabjai a kincs szellemének.

Nem sok munka kell már a megjegyzett hegyig,
Hová a tengerek ura törekedik;
Alá ért. S felfelé tartván egyenesen,
Zuhogva buggyan fel a víz a bérczeken.

Sziklás regényes táj...! sugár, zöld fenyvesek!
Enyelgő szellő fú, madarak zengenek;
S még a tengerkirály körül sem nézve jól,
A szép tündér kilép hűs erdők árnyiból.

Látni a zaj okát, gyorsan közeledik
A kerek tó felé . . . a vízkirály pedig
Habok közé rántja, mielőtt eszmélne . . . .
S a tenger közepén bukkan csak fel véle.

,Hah! enyém vagy még is! kiált győzelmesen,
És nászhozományod a száraz föld lesz...'
S ah! a szegény tündér egészen oda van!
Kérés, könnyhullatás, mind mind haszontalan!

A földnek határa buvában megsárgul,
Lehull a zöld levél fonnyadtan az ágrúl;
Bús rabságban eped a föld szép leánya . . . .
Megsárgult fejének virágkoronája.

Egyszer a viharral küzdött kemény csata
Után, a megfáradt király elszunnyada;
Most a fogoly-tündér felkél, s a tengeren
A távol bércz felé szalad egyenesen,

Már jót haladt, midőn az alvó felébredt,
S iszonyú haragba hozván a történet:
A hölgy után rohan . . . s a vizek sík hátán
Összevissza üzi, mindütt nyomon járván.

A tündér, pihenni gyakran meg-megállá;
S a hol csak egy perczig megnyugodott lába:
Földdé vált a hullám, képezvén szigetet,
S rá, koszorujából fű és virág esett.

Imígy kergetőzvéen sokáig, végtére
Megszabadúlt a hölgy, biztos partot érve;
De irtóztató lőn a király haragja,
Látván, hogy tengere szigetekkel rakva.

És rájok uszítá a lázadt habokat,
Dühöngött, dult—de a sziget csak ott maradt;
És az elhullatott virág s fű magvábúl
Felvirúla nyájas zöldelő oázúl.

Anyjánál napjai a tündér-leánynak,
Ifjuság s álomban felváltva folyának ;
De uj csapás érte a tenger királyát,
Vizére az ember vivén nehéz gályát.

És gyakran csatázik most is a viharral,
Szigetre s hajósra vészes boszút forral;
S ha felháborodik és zugni kezd habja :
Bérczen a tengerszem zaja megmutatja.

A SÍRÁSÓ.¹⁾

Közel szomszédságban , az erdön
Két bogár élt sok ideig;
Egy elszáradt odvas fa törzse
Csendes tanyát adott nekik.

Szomszéd! vén vagyok, mond az egyik,
Maholnap már az életem!
Ha meghalok, kérlek, temess el . . .
Tedd e szivességet nekem!

A mit barlangomban találtok,
Az őszvegyüjtött kis vagyon,
— Családos ember vagy, reád fér, —
Legyen tiéd, nektek hagyom!

A bogár harmadnapra meghalt;
S mint szokás, az örökösök
Czivódni, húzalkodni kezdtek
A rájuk szállt vagyon fölött.

A hullát a lyukból kilökték, —
S mikor mindennek vége volt,
Akkor jutott csupán eszökbe,
Hogy még a föld színén a holt.

Akkor nagy lomhán s immel-ámmal
Kezdték a földet bontani;
De egy légy szólítá meg őket :
Mit csináltok ti atyafi?

Temetkeztek? de a halottnak
Méltó tisztességet ki ad?
Várjatok csak! hadd hívjam össze
Szép énekű rokonimat!

Részvétel és sajnálkozás közt
Telik le a mi életünk,
Azért a megholtak körében
Seregestül megjelenünk!

Jó lesz biz az! mond a bogárfaj
Elhagyva dolgát az alatt;
S örült, hogy a halogatásra
Illy kedvező ürügy akadt.

A légy pedig ment értesíteni
Tolakodó, ocsmány hadát,
Hogy a kedvelt nyalakodásra,
Milly biztos alkalmat talált.

Mert ugy van az: a gyászfelektől
Tisztességet nyer a halott;
Kik aztán az árvák kezéből
Kieszik a végfalatot.

Tisztességről beszélt a légy is,
De csak a torra gondola;
S mentül elébb hogy visszajusson,
Sietséggel repült tova.

De ekkor sem tagadható meg
A kúcsongó természetet,
Valamit látván egy növényen :
Rá kíváncsian lelepett.

De a növény a légyfogó volt, ²⁾
És rajta még meg sem pihent,
Levelét gyorsan öszvecsapta,
S oda ölé a szemtelent.

Így lőn, hogy a gyászünnepélyen
Meg nem jelentek a legyek ;
A bogarak pedig haboztak,
Várják-e vagy temessenek?

Addig s addig, hogy a halottnak
Melly már feloszlott jobbadán,
Csupán a hült helyét találtak,
Egy véletlen zápor után.

S a háznépben nagy zűrzavar lőn,
Lótott-futott a renyhe nép,
Egyik a másikat okolva,
Hogy el nem temették elébb.

És hogy még is jóvá tegyék, a
Történt hibát ha még lehet,
Az erdőn gyorsan eltemettek
Minden hullát és tetemet.

És e foglalkodás azóta
Rajtok maradt nagy átokul;
Rövid életökben ez ösztön
Üzvéen ellenállhatlanul.

Hullát keresve szerte futkos
És hirtelen sírt ás neki, —
— S belé vonván sokad magával, —
A sirásó eltemeti. —

A TÓ LEÁNYA.

Árnyas berek hús rejtekében
Ment a patak, futván serényen;
De még került az istenadta
A nagy sietségnek miatta.

A táj ifjú fuvalmi játszván,
Űzék egymást lombok nyilásán,
És pajkos évődési kedvben,
A patakhoz egyik lebben.

Harasztot dob reá hogy űzze,
S meg-megborzasztja csókja hűse,
Majd habruháját gyúri, tépi,
Ki vagy? susog faggatva néki.

„A tó leánya! . . . s hogy te bántasz
Szellőke! nem szép . . .“ lőn a válasz.
S a zuhatag a szirtek élén
Megszólal : „hagyd őt menni békén!“

Kerek bokrán a szil-bereknek,
Mint a fehér lepék, megülnek
A fuvalmak. — S a zuhatag szól,
A réti tó- és a patakról :

„Élvén zaj nélkül és szerényen,
Kerek tó állt a sík vidékben;
És történt, hogy belészerettek,
A fényes nap s a barna felleg.

Küzködve egymás ellen, a két
Szerelmes bírni vágya keblét;
De ő reményt se nyujta nekik,
Csendes, hideg maradvá végig.

Félt a naptól : izzó sugára,
Oly kínozón lövelt le rája;
Félt a fellegtől, barna képe
Oly rémitőn bámult vízébe.

Fényét, dicsét mutatta a nap,
S hévvel vivá keblét egész nap;
Lenyugtakor meg úgy faggatta,
Hogy elpírult a tó miatta.

Most jött piros vérnek színében,
Majd halványan, s két arczezal épen;
Szivárványt fest, — ölt barna leplet, —
De hasztalan . . . nem nyer szerelmet.

És a borongó felleg, érte
Azonkép mindent megkisérté,
Arczára szőke fürt borúla,
Bárányfeleggé kondorúlva.

A szép hajnalnál reggel, este,
Magára fényt s rózsákat feste;
Vagy olly fehérré lőn alakja,
Mint bércezen a hó fuvatagja.

Majd elbusúltában, levének
Belőle rémítő torzképek,
Oroszlányszáju czethal, sárkány
Melly sziklát nyel, torkát kítátván.

Szárnyas kigyó, órjas, sötét rom ;
Nytott koporsó, puszta templom.
Száz képtelen csudák és szörnyek,
Alakultak s egymásba törtek.

Vagy megharagván, leebb szállott,
S dörögve ontott vést villámot ;
Hogy ég és föld reng a merre terjed :
De hasztalan . . . nem nyer szerelmet!

S ha a felleg a tó fölé szállt:
A nap, sugárával töré át;
És hogy a tóra ez ne nézzen;
Eléje állt a ma z setéten.

De a tó őket nem szerette,
Mégis ha nézett a fellegre :
Ezt csak szivelném!—mond— könnyebben,
De a nap olly kitűrhetetlen!

Mást gondolt most a felleg, — egy hő
Nap éjjelén a tóhoz eljő ;
— Ki hév miatt lankadva estig,
Lágy keblét feltakarva fekszik.

És elborult felette halkan . . . .
Majd csendes, hűs eső alakban,
Keblébe bélopá szerelmét,
S a tó leánya így szülemlék.

És a szülön egymásba törnek,
Hullámi kinnak és gyönyörnek;
Kinzá a felleg álnoksága,
S gyönyört adott kis futó lánnya.

Folyt a patak, csevegve, gyorsan,
De a nap ég szörnyű haragban;
Tónak, fellegnek ha nem árthat :
Kínt gondol a szegény kis lánynak.

És tűzsugári ugy epesztik,
Ugy ölik a csermelyt napestig;
Enyhíti bár apjának árnya,
De még kínzóbb a hév utána.

A jó szülő, önkebelének
Éltéből adott gyermekének;
Apadt mégis . . . s kedves leánya :
Mehalt végre nagy bánatára.

Szeretvén, járt és jár a felleg,
A tóhoz, kit langy csepben meglep,
S születik a patak; de útja
Felén, éltét a nap kioltja.

Hagyd a csermelyt bujdosni békén,
Szellőcske, hús berek vidékén!
Az árnyatlan síkot ha éri,
Meghal szegényke, mint testvéri!

CSERVENA HORA. 1)

Sötét kietlen éj, az ég csillagtalán,
A holt világ felett vad vész üvölt rohan;
Mintegy örült szellem, melly felriad s kinek
Nincs teste, mégis olly borzalmas olly hideg.

A falvak házai megannyi sírhalom,
Melly hóval fedve van s nincs a szomszédba nyom;
Itt-ott fa áll, mint egy virasztó remete,
Kinek az ég felé nyulik száraz keze.

Üvölt üvölt a vész a szörnyü éjjelen,
Pusztít, ijeszt a hol dühével elmegyen;
A veres erdőnek tájéki rengenek,
Mint egy elkárhozott nyög, zug a rengeteg.

Körül a láthatár sötét mint a korom; —
Fagy s álom vész erőt a fáradt vándoron
Kit a vihar s az éj utjában meglepett,
Csupán a hit tart még szívénel meleget.

A veres erdőben két szomszéd sziklaszál,
S egyiknek tetején magas feszület áll.
E két orom felett találkozott vala
A gonosz lélekkel az urnak angyala.

Egyik szelíd alak s mint a galamb fehér,
Másik vad és sötét, minő a denevér;
A jó angyal megállt egyik tető felett,
A roszt lélek szinte mellé ereszkedett.

De mint az orvmadár, ha rejtett törbe csap,
Vijjogva felriadt egy percznél hamarabb;
Kinek a szent kereszt nagy borzalmára van :
A szomszéd kőszálon ül meg magánosan.

„S e szörnyü éjszakán nem nyugszik a pokol?
Gonosz lélek, most is jársz és ólálkodol?
S nem félsz megállani előttem vakmerőn..?“
— Az angyal így beszélt egyik halomtetőn.

„A jámbor angyal is miért hogy nem pihen
E szörnyü éjszakán s vészek küzdelmiben?
Gyöngéded alkatát átfúják a szelek . . . !“
Volt a másik tetőn a gunyos felelet.

„Az emberek között, az angyal mond neki :
Én Isten országát járok terjeszteni ;
Hogy a jótett s erény ösvényén járjanak :
Segélem, biztatom, ki rajta ingatag.“

„S addig közöttök én a bűn magvát vetem,
Az ember nagy ritkán kerül el cselem;
Kiben gyengül a hit : virágos útakon
A véték s kárhozat örvényéhez csalom!

Hah milly áldott idő! mi nyájas éjjel ez . . . !
Az ember megszorúl, küzd, csügged, süllyedez...
S midőn megtörni kezd lelkén hit és remény:
Ott termek hirtelen... és ő enyém...enyém!“

„Átok szálljon reád s munkádra oh gonosz!
De bár mondd meg, hogy az minő gyönyört okoz,
Ha egy erőtelen halandó elesett?
Gyilkos kárörömnél érzesz-e egyebet?“

Mint a kézív a melly ölö nyilat vete :
Saját idegje is hosszan zug, reng bele,
A megbántott keblét s azét is a ki bánt :
Marczongló fájdalom szorítja egyaránt.

Boldogtalan lélek! ki még nem kóstolád,
A jótettből eredt örömnök poharát!
Jótettnek általa a föld menynyel rokon,
S Istennek képe van a romlandó poron.

Tégy jól! s megérezed : mi jó mi isteni
A megsebhedt szívek baját enyhíteni!
Ha részvevőleg jársz nyomor s inség körül :
A másnak szánt öröm saját kebledbe gyúl!

Míg mást gyötörsz te is szenvedsz gyötrelmeket,
Mert a ki boldogít, boldog csak az lehet!
Ha éltető vizet az ég a tónak ad :
Mosolygó tükriben úgy látja meg magát!

Halld meg sátán! a jó, mellyet kezed mivel :
Kebled meg nem haló férgét veszíti el!
S a sírók eltörölt könnyhullatásai :
A pokolnak tüzeit birják eloltani!

Így hangzott a tetőn az angyalnak szava,
Mit a gonosz szellem mogorván hallgata;
Mint a kinek szívét találták a szavak . . . .
A jó angyal pedig folytatta ujjalag :

„Fel fel gonosz lélek! ha tán egy gondolat
A jóra ösztönöz : sietve megfogadd!
Melly bűnöd éjjelén lobbanva támadott :
Kövesd e menny felé vezérlő csillagot!”

Az ördög nem felelt, de kancsalul vetett
Amarra egy sötét, álnok tekintetet;
Aztán szólt ravaszan! „beszéded meghatott,
Mutass utat : imé jóltenni kész vagyok!”

Az angyal ellenét sokáig kémlelé . . . .
Kinyújtá majd kezét, s mutatva dél felé,
Kiálta : Nézz oda! amott a rengeteg
Mélyén két utazó lézeng mint a beteg!

Egyik küzd éhhalál lassú gyötrelmivel,
A másikat pedig hideg, fagy ejti el;
Gyorsan tehát! e két veszendő életet
Siess megmenteni, ha még megmentheted!

„Tudod, hogy útamon utól a vész sem ér;
De az éhhaló számára nincs kenyér!
S az elfázott, testét lelkét megégeti
Azon tüznél, mellyet én adhatok neki!“

„Imhol van a mi kell! jőj, nyujtsd ki jobbodat:
Ez a kenyér nesze, — itt a tüzet fogadd...“
— Mert betakarva volt mindkettő gondosan;
— Az utazók után az ördög elrohan.

Elérte azt, kinek bágyadt pilláinál
Álomnak képében repkedett a halál,
S a vér, fagyott erén kékülve megrekedt :
És lábához dobá gyorsan a — kenyeret!

Aztán tovább rohant, a tűz még nála volt,
És megkerülve a sápadt éhen-halót,
Kezébe nyomta azt harsány kaczaj között...
S gyorsan az elhagyott sziklára visszajött.

Hah! mint rászedtelek! gondolta titkosan,
S arczán a káröröm pokol-derűje van;
Hah! ez mestermű volt! reá az alvilág
Mindannyi ördöge, ujjongva felkiált.

,Korán örülsz! mondá az úrnak angyala
— Ki mind e gondolat titkába lát vala, —
Korán örülsz gonosz, mert átkozott kezed,
Ha bár akartalan, de jót cselekedett!

Tüzet mondtam, midőn kenyeret adtam át,
És kenyérnek hívéd a tűz zsarátnakát!
Nézd, nézd! amott a láng az éjben fellobog...!
Élnek, nem vesztek el szegény jó vándorok!

Az ördög felsikolt, — szeméből láng lövel,
S az angyalnak rohan rémületes dühvel;
Viaskodnak...! de ím az ördög győzve van,
S a szikláról alá hanyatthomlok zuhan.

Az angyal egy galyat gyorsan letör, s keze
A mint egyet suhint a levegőn vele:
Sötéten villogó pallossá válik át . . . .
S üzőbe veszi most az alvilág fiát.

Előtte a gonosz, miként a fenevad,
Nagy ordítás között rémülve fut, szalad;
Csapkodja mindenütt az urnak angyala,
Hogy festve hó és föld vérének általa.

A föld maig veres a régi vér nyomán,
És a mikép beszél a kegyes hagyomány :
A setétség fia nem volt azóta ott,
S addig nem is megyen, míg látni vérnyomot.

De a szelíd angyal gyakorta megjelen,
S hű gonddal őrködik a gyenge emberen ;
Kinek mindennapon fohásza légyen így :
Uram bennünket a kísértetbe ne vigy!

A BÖLÖMBIKA.

Derült az ég, — épen napszállta van.
A puszták tava zszibong hangosan;
Ezer madár csapdos, hápog, riad,
Egyik el-ül, másiknak most virad.

Csendesen áll a tó piros vize,
Mint egy nagy vérpad veres szőnyege;
Fölé, hosszú sötétlő pallosúl :
A sás kardjának megnőtt árnya nyúl.

Körül, dus rétség s illatos mező,
Mellyen selyemfű s bokros perje nő;
Hol a pitypang kevés idő alatt :
Megőszül és korán kopasz marad.

Halványúl a tó, — s míg sik tükörén,
A nagy vizi pók koresolyázva mén:
Szárcsák csapatja óvakodva gyűl,
S a kotorványon hosszú sorba ül.

Az esthajnal világa majd el-ég;
Egyes kurjantás a távolba még :
Lassan . . . lassan csend áll be mindenütt;
— Keleten a hold halványan kisüt.

S mint az órjás, kiről szól a rege,
Hogy álmában is nyitva van szeme :
A puszta mély csendben nyugszik . . . csupán
A nagy kerek tó fénylik homlokán.

Rögtön moraj zudúl a víz alatt,
Titkos erő rázván meg a tavat;
S hullámiból, a melly törik, zuhog :
A partra lép egy hófehér tulok.

Megrázkodik, — s hosszan nyulván neki :
Türkös fejét kevélyen felveti;
Bus bömbölése rengve hallik, a
Nyugvó éjben. Ez a bölömbika. ¹⁾

Mint mikor felszáll nagy galambcsapat :
Megzúdul ott fen a lég, — a tavat
Repülő tündér közelíti meg, —
Ölében két hattyufiú sipeg.

„Én a madarak tündére vagyok!
Tiéd e tó, e sűrű nádasok
Homályiban, csendes biztos helyen,
Engedd e két árvát elrejtennem.“

„Legyen . . . !“ szólalt meg a bölömbika.
S kövér kákások bolthajtásiba
Rejtvén a tündér a két állatot,
Monda nekik : „meg se moczczanjatok!“

Ezzel a légbe felemelkedett.
„El ne áruld aztán szegényeket,
Szólt a bikához, — s ez felelt neki :
„Egy tolluszálok sem fog esni ki.“

Most újra megzúdul a levegő,
Egy óriás holló csattogva jó;
Háromszor szállja a tavat körül,
Aztán károgva fűzfa-galyra ül.

Ez a rossz holló, a ki valaha
Vérszomjazó rabló lovag vala;
De vétkeért sok század óta már :
Holló képében elátkozva jár.

Mert olyan volt ő, ki élvezetet
Szörnyű vérontás útján keresett;
S kiket legyilkolt nagy kegyetlenül :
Holló-fiaknak hányta étékül.

De a mérték betelt, egy éjszaka,
Szobáin károgó zaj támadta ;
S nagy holló törve ki az ablakot,
Elszállt : — s a lovag nem taláztatott.

Ez a rossz holló! és a vér gonosz
Szívének most is fő gyönyört okoz;
Üldöz, legyilkol sok szegény madárt :
Erővel egynek, másnak csellel árt.

Imígyen tett a hattyú fészkeivel, —
Belőle két tojást lopván visz el;
S szól kárörömmel : megiszom . . . de nem!
Jobb lesz mind a kettőt kiköltenem!

Egy ó sasfészket kitatarozott,
S ülvén a tojást szólt az átkozott :
Kikél . . . megnő . . . ez kedvesül marad;
Amaz megenni lesz kövér falat!

S míg anyjok meghalt a nagy bu miatt,
Kikeltek, nőttek a hattyúfiak;
S maholnap rútul veszne mindenik . . .
De a mentő tündér megérkezik.

A rossz holló méregre gyult, midőn
Üres fészket talált a hegytetőn ;
De a szagon haladva biztosan :
Nagy károgaással a tóig rohan.

„Te jó madár! mi jó, mi rossz vagyon
Megírva a jövőről hangodon?“
Kérd a bika s a holló mond neki :
„Jobb néked arról mit se sejtteni!

Bárcsak ma engem más ne bántana . . . !
Tudd meg : ez az éj átkos éjszaka . . . !
Minden veszély, baj most fogantatik ;
Hah, szörnyűség! mi ér még hajnalig . . . ?

Holott vendég hál e baléjszakán :
A hely végpusztulásra jut korán ;
Kivész ha fa, ha barlang összehúll ;
A tó kiszárad, — a bozót kigyúl.“

Ez álnok szóra, a bölömbikát
Rögtön ijedség borzogatja át :
„Ha tó kiszárad . . . ?“ kérdi hevenyén,
„Ugy van, — por és gizgaz terem helyén!“

„Hah, mit miveltem kába én! ki csak
Most adtam szállást két hattyúfinak!“
„Siess . . . siess, riaszd ki, ugy veszély
Nincsen, ha még nem alszanak, ne félj!“

Most a tulok vadul bömbölni kezd,
S a tóba ront, gázolva törve ezt ;
Megrebben a két árva a zajon,
S nagy vergődéssel a partig hatol.

S alig lépnek ki, — nem késik sokat,
A madár lecsap mint a gondolat,
S a két hattyút halálra vérezi,
Szívökbe hatva horgas körmei.

Most hang zendül a csendes éjszakán,
Mintha ömölne üveg furulyán :
Olly méla, olly fájón édes vala,
— A haldoklóknak bus hattyúdala.

„Holló, mi volt e bájos zengemény?“
Kérd a tulok, de az csattogva mén,
S veszélyt jósolva visszakarogott :
„Bolond marha! ez az éj átkozott . . . !“

És zúgva szállt sötét hegyek felé
De a bájos dalt nem feledheté,
S szólt botorúl tünődve a tulok :
Minő kár, hogy így én is nem tudok !

Azonközben az éjjel újra jött :
S a tündér megjelent a tó fölött ;
S szólt : ,nemde megtartád hited, szavad,
Nem érte baj vendég-hattyúidat?“

S hazugság volt az áruló szava :
„Ékes tündér, hát nem mentek haza?
Mert itt őket nem érte bántalom . . . .“
— A hölgy előtt minden nyilván vagyon.

„De hallgass meg csak! az édes zenét
A madarak ugy-e tőled nyerék?
Csudás dalt hallék a mult éjjelen,
Nem adhatnál olyan hangot nekem?“

„Igen! csak jer, kövess lakombá, hol
Tündérhangok varázs patakja foly;“
„Megyek . . . megyek . . .!“ kiálta a tulok,
S tüskén bokron át nagy mohón futott.

A tündérhölgy után szalad . . . szalad . . .
Mig véle sűrű rengetegbe hat;
„Itthon vagyunk, mond a tündér, — megállj!“
S szavára fénynyé válik a homály.

„Hah nyomorúlt, kezemben vagy, tudom
Mi történt védtelen hattyúimon . . .“
S megcsapja vesszejével a bikát :
Ki rögtön kis madárrá válik át.

Így elveszítve termetet s erőt :
Csak hangja az, minő volt az előtt;
Nádasban él, — vesztett taván pedig,
Kinjára a hattyú kevélykedik.

Ha vastag bömbölés hallatszik a
Nádas felől : az a bölömbika;
És ha éjjel bus méla hangokon
Dal zendül : ott egy hattyú haldokol.²⁾

A FÉNIKSZRŐL.

Sok boldog esztendőt megérvén
A vadon szép szabad vidékén :
Megunta a fénikszmadár
Az életet;
Megunta, mert megvénhedett.

Mint a kilőtt nyil jára hajdan,
A fenn zugó vészben, viharban;
S miképen vad, sebes folyó
A csónakost,
Kis szellő is lecsapja most.

Ül fészke mellett száraz ágon,
Ha bírna sem lát merre szálljon;
Szemének a lomb árnya is
Nagy éjszaka :
Sohsem találna tán haza!

Két szárnya, mint két lángszivárvány,
Nem csillog már a nap sugárán;
A nap nem is csillámiért
Kedves neki :
Fagyos keblét melengeti.

Kemény fészken virasztva ébren,
Tüzet lát egyszer a vak éjben . . . .
Egy titkos ösztön szállja meg :
S erőtlennül . . . . .
De még is a tűzhöz repül.

S egy égő üszköt felragadván,
Fészket meggyújtja véle a fán;
Fészkében a fénikszmadár
Menten megég,
Csupán kihülő hamva még.

S a hamvat szél nem szórta széllyel,
De a jövő nap reggelével,
Belőle ifju szép madár
Támadva fel :
Megrázkodik s szárnyára kel.

Mint a kilőtt nyíl, bizton bátran
Jár ismét a felhők honában ;
Köszönti a földet, leget
S fényes napot,
Köszönti, mert — megifjodott.

Idegzetén az ifjusággal
Erő s bátorság habzik által,
S keresztül villan biztosan
A fekete
Éjszakán is tekintete.

Két szárnya mint két lángszivárvány
Csillog megint a nap sugarán,
A fényes nap, csillámiért
Kedves neki,
Nem agg keblét melengeti.

Megégett s gyász hamvába dőle,
De ifjan feltámadt belőle;
S tekintetén, elmulván a
Sötét napok :
Ifjuság és öröm ragyog.

A LIDÉRCZ.

Nagy a természet! Tartja benne
Két dus világ egymást ölelve ;
Ez feltűnő képben alakban,
Az légszerű és láthatatlan.

Hegy-völgynek, barlang- és folyamnak
Saját szellemlakói vannak;
A természet kultárgya, műve :
Lényekkel van megnépesülve.

Csengő kiáltást tész az érzebül,
Zöld lombot hajt az ágra ékül;
A kőből szikrakép kipattan,
A tűzben éget, fojt a habban.

A finom, tiszta légvilágnak
Tág birtokán, lebegve járnak;
A magas mennytől, messze földig
Kinyúló hézagot betöltik.

Az ember nem lehet magában,
Mellette titkos társaság van :
A szellemeknek társasága;
S ki jó az emberhez, ki bántja.

Melléd ülnek, lépted kísérik,
Látják dolgod, hallják beszédid;
Még éjjel is feletted állnak,
Rád hajlanak s intézik álmaid.

Ne kívánd, hogy bár pillanatra
Légy e társaktól elhagyatva;
Ki mellett ők nem állnak örül,
Elzsibbad lelke, — és megörjül.

Nagy a természet titka . . . benne
Két világ áll egymást ölelve;
Az feltűnő képben, alakban,
Ez légszerű és láthatatlan.—

A gyémánttermő föld ölében
Úl a kincsszellem zord-sötéten;
Előtte dus kincs, — és aranynak
Felhalmozottt rakási vannak.

És mond : ,e bus üregbe zárva
Tart engemet sorsomnak átka!
Álmatlanúl hogy őre légyek
Fényes rög és por rejtekének.

Kincsem hideg csillámit, ah mért
Nem adhatom hő napsugárért!
Előttem e gyémántrakásnál
Kedvesebb volna egy virágszál!

Az ember gazdagságra vágyik,
Gyötörvén gondja mind halálig;
Adok . . . s megkérdézem : mi végett
Imádja ugy e semmiséget?'

S felette im, távol morajt hall . . . .
Három kincsásó vágja bajjal,
S arannyal álmodó reményben,
A földet és sziklát keményen.

S örültek, a várt kincset érvén,
De jobban a szellem beszédén :
,Itt van . . . ! s ha elfogy, jertek újra,
S két ennyivel bocsátlak útra!'

Mohón rakodván mind a hárman ,
Gondolta a szellem magában :
Megkérdézem ha visszatérnek :
Mi hasznát vették mindez ércznek?

És midőn még ingyen se várta :
Megjött az első nemsokára ;
De dörgő szót hallott legottan :
,Mondd el, hová tevéd mit adtam!'

„Hatalmas szellem! a mit adtál :
Megvan! . . nehéz závar alatt áll;
Ah . . . . ! ha egy kis fillért apadna :
Órúlség szállna meg miatta!

Testemen szétszakadt az öltöny,
Éhen, szomjan s riadva töltöm
A nappalt és az éjszakákat,
Miként az üldözött vadállat.

A nyomort szembehunyva nézem,
Elöttem roskad öszve éhen
A fonnyadt képü özvegy, árva....
S előtte kincsem zárva... zárva...!

Mellyben anyámat eltemettem :
Más vette a zsúpot helyettem;
Fiam, rabszolga tengeren túl,
Hátán a hús korbács alatt húll . . . . .

De nem váltom ki . . . ! a mit adtál,
Megvan...! oh adj még többet annál!
Hisz ép úgy el van rejtve nálam :
Mint itt e hegy mély padlanában!“

„Hah! esztelen fukar! ki éhen
Kopároz a bőség ölében;
S panaszát vérnek és nyomornak
Nem hallja; — menj! mert eltiporlak!“

Szólt, s a süket barlang haragja
Szavát, dörögve visszaadja;
S felhalmozott kincsének ormán
Megül megint sötét-mogorván.

És most a második belépe.
S kit a kincs olthatatlan éhe
A mélységes barlangba fáraszt,
Imígy ad a kérdésre választ :

„Hatalmas szellem! átkozottul
Kifogytam dús ajándokodbul!
De van láttatja, Istenemre!
Minden fillér átkot teremve.

A földön, olly sokat mesélnek
Mivoltáról a szép erénynek;
Mondják : van hűség s férfi jellem,
Szilárd minden kísértetekben.

S hogy mind ez látszó bűborék csak,
— S miként a gyenge bűboréknak
Szines tojása, szerte pattan —
Én, kincseimmel megmutattam.

Az emberek szemét, aranyba
Mártott kezekkel bétakarva :
Az ártatlant gázolta lábam,
Az igaz embert függni láttam.

Kit a pénzvágy vásárra hajtott,
Vevém az embert, mint a barmot;
Önkényt arany-jármamba bűván :
Jártam rajtok nagy vétkek után.

Akartam, s a testvér kezére
Loccsant a testvér drága vére
És a fiú, hatalmas szellem!
Hamis tanú lőn apja ellen.

A szűz erény elé s utába,
A fényes maszlagot kihányva :
Elkábultan ölembe dőle...
Vagy — eladta saját szülője.

Ki fenhordá fejét kevélyen,
A jellem büszke érzetében :
Kincset s vétket köték nyakába,
Hogy szemlesütve hordja lába.

Volt, ki szent lázban tépte mellét,
Szólván az Isten s hon szerelmét ;
Azután, a kincsnek miatta,
Istenét és honát eladta.

Tapostam a család nyugalmán;
Rontásra ingerelt, ha hallám :
Hogy két szívet gyémánt-kapocsossal,
Hűség s barátság egybefoglal.

S midőn, sok ösmert régi vétek,
— Immár nyakig jóllakva vélek —
Mulatságot nem szerze nálam :
Új, czifra bűnöket csináltam.

S e tenger vétek, bűn s galádság :
Talán hogy síromat megássák?
Vagy sütvé homlokomra bélyeg :
Hogy azt nyilván mutatni féljek...?

Oh nem! de-sőt nagygyá tevének
Sáfári a közvéleménynek;
A világ engem nagy szavakkal
Tisztel, becsül, fél és magasztal!

Kincset hát szellem! kincset nékem!
Mert nem lehet már visszalépnem;
Csak kincset többet! és meglátod :
Mivé teszem még a világot!“

,Hah, nyomorúlt! kiált a szellem,
Haragjában a bús üregben;
El-el! szemem többé ne lásson,
Légy átkozott mind két világon!“

Szólt, s a süket barlang haragja
Szavát, dörögve visszaadja;
S felhalmozott kincsének ormán
Megül megint sötét mogorván.

Midőn a harmadik leszálla,
A szellem így rivalga rája :
,El! vissza, kába nép! sohsem nyer
Kincset tőlem többé az ember!“

„Nem is kell szellem! mond ez bátran,
S melly súlyosan feküdt nyakában :
Terhét földhöz csapá legottan, —
Nem kérek én kincset, de hoztam!

Ez megmaradt abból, mit adtál;
— Egy fillért sem hagytam magamnál, —
Vedd vissza! ah, gyötrelmim átka,
Ragadjon rozsdakép reája!

Nyugodt, boldog valék szegényen,
A kincsek közt zaklatva éltem;
S kiről szívemben jó hit állott :
Megutáltam embert, világot!

Írtsd a gonoszt, a jót neveld, véd!d!
Szent czélon függjön szíved elméd!
Gyógyítgasd mély sebét fajodnak,
Küzdj, — törj, — áldozz — s követni fognak!

Így hittem én! de ah gyalázat!
Az ember, mint a bős vadállat,
Még azt is összetépi, marja,
Ki hön buzog segíteni rajta!

Midőn egykor kiléptem innen :
Dús voltam a kincs- dús a hitben;
Örültem, elgondolva mennyi
Jót fogok én ezzel mivelni!

Csalatkozám! most vissza tértem
Megtörve és hitben szegényen ;
Ah, mert jótéteim nyomában :
Hálátlanságot jární láttam.

Letörlém, a mellyek folyának,
Könyűit a bánat fiának;
És a mellyet sajtolt az inség,
Nyögést, sohajt elcsendesíték.

És alighogy magához tére,
Az inség elcsigázott népe :
Nyelvét öltötte rám, s a hála
Fejében, sár- s kövel dobála.

Csecsemőt találtam kitéve :
Apja lettem apja helyébe ;
S midőn emberkort ére, fogta :
Mérget kevert titkon boromba

Gazdagságom sok száza, ezre
Ment közhasznú intézetekre;
Felboldogítám a világot :
S a világ bolondnak kiáltott.

Ha kértek a közjó nevében :
Ontám a pénzt, számát se néztem;
S kínpadra vonczoltak legottan :
Hogy azt a pénzt, bárhol, de loptam.

Tüzes fogókkal öszvetépve,
Félholtan dobtak a szemétre;
A kórház, mellyet én emeltem,
Be nem fogadta csonka testem.

Végre, egy özvegyasszony által,
Kit én tarték hetedmagával,
Tempломrablás vádjába jöttem,
S kötélhalált mondtak fölöttem . . .“

„Elég, elég! dörögve vága
Az ingerült szellem szavába ;
Az ember gaz s örült : ne légyen
Kincsem, tűz és gyilok kezében!“

Ezt mondván, a sötét üregnek
Sziklái ingadozni kezdtek . . .
És barlang, szellem, kincs a hogy van :
Lesülyedt a más pillanatban.

S mélyen, mélyen a föld ölében :
Úl a szellem zordon, sötéten ;
Előtte dús kincs és aranynak,
Felhalmozott rakási vannak.

S szolgálai, a bolygó lidérczek
A föld színére feljövének ;
Hogy a kincsásót, a ki látja :
Becsalják mélység és mocsárba.

A MÉZHARMAT.

„Boldog volnék én! a köpűnek
Szorgalmatos polgárai,
Helyembe szokták a virágok
Édes nedűjét hordani.
Boldog volnék! alattvalóim
Munkások, engedelmesek;
Ha szükség van s rabló rohan ránk,
Ön- életökkel védve meg.

De titkos vágy szorítja keblem,
Van egy emésztő bánatom:
Én rabkirálynő — a világot,
A szép földet nem láthatom.

Míg a legkisebb rajbogár is
Bérczen, folyókon tul repül,
S várják őt szép ifjú virágok :
Én, — én vagyok rab egyedül!

A méhkirálynő zúgolódott.
S midőn a hűvös este jött :
Nem bírva vágyival, kicsúszott
Az őrtálló méhek között.
Az esthajnal piros világán,
A virágdús mező felett,
A légnek édes illatában,
Gyönyörben uszva repkedett.

S haza felé midőn elindult,
A lepkével találkozék;
Szép nyájasan köszöntve egymást....
,Minő szép állat boldog ég!
Sohajt az ábrándos királynő,
S egész éjjel nem alhatott;
A pillangóval tépelődvén,
Alig várá a más napot.

Leszállt az est, — és a pirosuló
Alkony szelíd sugárinál,
A kalandvágyó méhkirálynő,
A köpüből ismét kiszáll.
De most a lég hűsét nem érzé,
Nem látta a virult mezőt :
A nyájas pillangó körében,
Az óra boldogan letölt.

S midőn kiszállott harmadízben :
Csak a hajnal veté haza ;
Forró csókok közt künn marasztá
A lepke édes ajaka.
S melly élvezett csókjok s szerelmök
Vétkes leheből származott : •
Lelt a hajnal a lombon, édes
De mérges szürke harmatot.

Megint kiment a méhkirálynő :
De nem találta a lepét ;
Berket, mezőt bejárt sietve,
Keresvén várt szerelmesét.

És végre búsan szálla vissza;
De ah! a dolgos méhsereg :
A köpü földén halva fekszik, —
Ki él is még, igen beteg!

S kiált a megrémült királynő :
,Ah, kedves jó népem, mi lelt?
S egy elhaló méhecske ajka
A kérdezőnek így felelt :
,„Mézizű harmatot talált, a !)
Berek zöld lombján seregünk;
És hazahordván, tőle a méz
Keserü lett, — s mi elveszünk!“

A méhkirálynő volt utolsó,
Bujában ő is meghala.
E fájdalmas végvallomáson
Hidegülvén meg ajaka :
,Tiltott kéj a szívnek fulánkja!
Keserü lesz, bár csókja méz :
Az a csendes családi élet
Boldogságának sirja lesz.‘

A KÉRÉSZ.

„Szerelem és hivalkodás
Az élet boldogsága;
Üdvöz légy, hogy nem teremtél,
Jó természet munkára!

A mámoros gyönyörkehelyt
Én fenekig ürítem :
Az elfutó tavaszban, így
Hosszabbítom meg életem.

Ollyan szépek a virágok . . . !
Meleg a nap sugára,
Üdvöz légy, hogy nem teremtél,
Jó természet, munkára!

Hivalkodó, hiu lepe
Kiáltott így röptében,
A nap sugárin, szárnyait
Csillogtatván kevélyen.

Eljárta a selyembogárt,
A hangyát, süрге méhet;
És a munkásságról nekik
Gunyos hangon beszélt :

,Tán ünnep sincs tinálatok?
Szegények, mint sajnállak!
Mondjátok csak : van-e aztán
Látatja a munkának?

Én a gyönyört, munka helyett
Kalandokban találok ;
Ma is a méhkirálynővel
Leend találkozásom.'

Szólt és ment a folyam felé,
Hogy átrepülne tulra;
De csak partjáig szállhatott,
Ott hirtelen lehulla.

Tetszős alakját, köntösét,
Levetkezé legottan :
Idétlen, kis fehér kukac
Hempergett a homokban.

Kérészbáb lön, — és éveket
Tölt a mély vízfenéken :
Olyan hosszú idő után,
Hogy egy óráig éljen.

Kérészsze vált és ideje
Nincs a hivalkodásra :
Mivelhogy néhány perc, egész
Életének határa. ¹⁾

A TŰZ SZELLEME.

A tűz az Isten, ő az őserő,
Övé a világ. Fenn és idelent,
Fényben, melegben ő uralkodik;
Alkot és szétbont, enyész és teremt.

Királyi széke a nap, hol lakik,
Honnan sugári kifolyása van,
Gyujtsd meg bár a fát, üsd meg a követ :
Szikrázva, lángolón előrohan.

Int a tűzszellem : s kihajt fű, virág,
Megholt lények támadnak újra föl;
Most megtüzesít vizet, levegőt,
Majd haragjában olvaszt, éget, öl.

Ott, honnan megvon fényt és meleget,
Meggzűn az élet, halál áll elő;
És tőle ismét élő lesz a holt...
A tűz az Isten, ő az őserő!

Szomszédságban élt két tündércsalád,
— Nem messze a tenger partjától; —
Egyik fehér, a másik fekete,
Egyik szelíd, a másik ártó.
És lőn, hogy a melly reggel a fehér
Anyának kis leánya született :
A barna, szintazon nap éjjelén
Szült egy otromba férfi-gyermeket.
Örült mind két család
És hitt keresztapát :
Az a tűz szellemét,
Emez az éjszakát.

És a fekete vár tündére,
Ülvén forgószél szekere :
A szomszédban terem;
S köszöntvén a fehér családot,
Imígy szól röviden :

,Tündérszomszéd! nekem fiam van,
Neked leányod született;
Jegyezzük el még jó előre
Egymásnak e két gyermeket;
S eljövén ideje :
Legyen lányod fiam neje!

Bár a fehér, a szentelen szót,
Mély utálattal hallgatá,
Nem mervén a gonosz szomszédnak
Tagadólag felelni rá :
Két értelműen szólt vele;
Aztán a fekete,
Ülvén forgószél szekere,
Sötét várába visszatére.

És a tündérleányka, gyorsan
Nőtt hóditó tulajdonokban;
Keresztapjának fényajándoka,
Szemében bűbájosan ragyoga.
A tengerpartra mindennap kijárt,
Várván kedvesét a tengerkirályt,
— A kéken hullámozó habok felett, —
Ki érte lángolt s a kit szeretett.

De a boldogság olly rövid vala;
Mert egy homályos éjjelen,
A barna tündér ott terem,
S imígy hangzik szava :
,Jó szomszéd! itt az ideje,
Legyen lányod fiam neje!'

Keserőség, harag s ellenzés,
Előtte mind hiába van;
A reszkető tündérleánynyal,
A setét násznép elrohan.
Egymástól a két vár
Ezer mértföld vala,
Még is oda hallott
A bus szülők jaja.

Rengő habok lágy pamlagára dölve,
Ébren volt még a szép tengerkirály;
Előtte a tündérleányka tünt fel,
Szerelme édes álmodásinál.
S mint a tenger lágyan rengett alatta :
Lelkét ringató érzelmeknek adta.

De most zaj rezzentette fel,
A melly a part felől eredt;
Nézett, figyelt, — s egy percz alatt
Megtudván a történeteket :
Nyugat felé rohant a tengeren,
Felháborítva azt, hol elmegyén.
Majd a vizeknek mélységébe szállt,

Hol a nap ágyas-háza van;
S megingatván gyöngéden a habot
Feje alatt; — szólott fájdalmasan :
Halld tűz-szellem! hozzád kiáltott,
Kit rablanak, keresztleányod!
Az ébredő intett,
S kis fényes csillagot
Küldvén az égen el :
Ismét elszunyadott.

Az alatt, a fekete várba ért
A vinnyogó sötét csapat;
S míg vígad a násznép, — a bús ara
Szemén nehéz könnycsepp fakad.

Azonban a galád faj összevész,
S egymásba kap nagy csúfosan,
Most kedvező percet látván a hölgy :
A várból titkon kisuhan.
De békiált az éj, az átkozott :
Keresztfiam! szökik menyasszonyod!

E híradásra felkerekedik
A vár tündére mérgesen;
S elérte a leányt, ki nem jutott
Utjának még felére sem;
Előtte és utána,
A földre ütve bottal :
Előtte és utána,
Nagy erdő zúg azonnal.
S imígy kiált gonosz szeszélyből :
,Hét éjjel itt lépsz büntetésül!'

A rengetegben, bátorság, erő
A foglyot elhagyá;
Rögtön lankadni érzé tagjait :
S mély álom jött reá.

Keresztapját látá szendergve, ki
Tüzet vetett le az égből neki,
És intve halkan suttogá :
Élessz tüzet leányom . . . !
S midőn elmult az álom :
Egy égő csillag hullt alá.

Tüzet gyujt gyorsan a tündérleány,
Magas halommal hordja, rakja meg;
Lángot kap a fa, mellyből hirtelen
Lobogva, sustorogva, színesen
Kitörnek a piros tűzszellemek.
S felkapva a lányt, rohantak vele
A főszellemhez, napnyugot fele.
De a sanda éj újra hírt adott :
Keresztfiam, viszik menyasszonyod!

A tűzszellemke — hosszú volt az ut, —
Lassan kifáradt, kihült, kialudt.
S az üldöző most ott terem :
Egy szirtdarabbal gyorsan földre csap,
S a tündérhölgy uj gyötrelmre, rab,
Kősziklás puszta szigeten.
És szólott a gonosz dühébül :
,Hét hóig itt léssz büntetésül.'

A hölgyet ismét álom nyomta el,
És láta karsu paripát,
Melly véle a kietlen szigeten
Sebes szélként szágulda át.
S midőn az álom elmúlék szemén :
Előtte állt a karsu büszke mén,
Ki a midőn érezte, hogy
A tündérhölgy nyergében ül,
Nyargalni kezdett a sziget
Köves partján körül-körül ;
S míg a kört háromszor futotta meg,
Patkója érczesapásitúl :
Ezer tűszellem, szikra képiben
Börtönéből kiszabadúl.
S megint szabad lesz a fogoly leány,
De a bösz tündér ujolag nyomán.

Nyomán van ismét és elérve őt,
Büszhödt vizet fecskend elé;
Melly hirtelen mocsárrá változott,
S a hölgyet megkörnyékezé.
Boszú szól a gonosz szivébül :
,Hét évig itt léssz büntetésül.
De még el sem hagyja jól a mocsárt :
A mély iszaptól felkelének,

—Hogy megmentsek a bus tündérleányt,—
Bolygó tüzek, fényes lidérczek.
S már elhagyák az ingoványt vele,
De üldözője újra felkele.

S jött most a vőlegény s egész család,
Követvén a tajtékozó apát;
Velök volt a dühös násznép, s maga
A gonoszságtól sötét éjszaka.
A fehér kastély nem volt messze már,
De a vadnép még közelebbre jár;
Ki menti meg az üldözöttet?
De éj és screg sápad, reszket . . . .
Kilép a tűzkirály, s a fénysugárnál :
A ronda had szétüzve, verve hátrál.

Kevés időre a tündér leány
A tengerkirály neje lett;
Ki a fehér családnak, a vizen
Adott egy bájos szigetet.
Hol nyugodni tér a tűz szelleme
Melly mindent áthat és betölt;
Hogy fény- s melegben e széles világ
Ösmérje és tisztelje őt.

Ki orcáját ha elfordítja, ott
Bomlás, enyészet áll elő;
S egy mosolyára élő lesz a holt, —
Mert ő az Isten s őserő.

A PÓK VERSENYE.

Versenyre hitta a pók
A selyembogarat;
Remélvén, hogy előtte
Győzelmet ő arat.

És a bogárka finom
Hosszú selymet bocsát;
A pók ügyes kötéssel
Szerkeszti hállaját.

Szól a bíró, kiben a
Két fél megegyezett;
S a versenyzők művéről
Így mond ítéletet :

„Mesterséggel szövéd, pók!
A hálló-szálakat,
S amannál finomabb is,
De — nem tartós, szakad.

Selymed, művész bogárka!
A tartós szálakért :
Igazsággal nyeré el
A győzelem-babért.

Míg szellyelmállik, a pók
Hállója hirtelen :
Tart a szilárd selyemszál
Sok számos éveken.

Ki akkép él, hogy ötet
Túléli mit mivel :
Annak sírszobra díszlik
A hír repkényivel!

A BARLANG LELKE.

Erő felkelt, — kiterjedt és teremte,
Alkotva lón mindennek száma, rende;
A mindenség nagy gépe, egy hajszálnyi
Igazítás nélkül elkezdte járni.

Pihent, járt, folyt, égett, veszett s tenyésze,
Minek mint volt útja s rendeltetése,
S hogy működvén magát ne rúgja széllyel :
Minden körül lón abroncsolva léggel.

Erő megnézve mit teremte karja :
Gyönyör- s elégüléssel függe rajta ;
Hanem Zavar, ez irigy durva szellem,
Művét ócsárolgatni kezdte fennen.

Sőt, felbőszülve a magas tőkélyen :
Rombolni dúlni kezdte szörnyüképen;—
Hogy visszajőjön min kedvet találja :
A zűr zavar kietlen vad világa.

S a földet bős haragban megrohanva :
Nyomán a pusztulás gyász romja, hamva;
Erő, sokáig csak mosolygva nézte,
Szólt, komolyan megfenyegetve, végre :

,El vad szellem! a mellyet bős dühed ront,
Enyém a mű, enyém felette a gond.
Ki alkotásra törpe s képtelen vagy :
A dúlással, karod mit kezdte, felhagyj!

Majd rontok én ki építék! Enyém lesz
Az életen, a hűn dajkálkodó kéz ;
Enyém a pusztulás feletti nyomdok,
Ki rontva alkotok s alkotva rontok.

Azért szünj meg, — ne kísértgesd türelmem
Hosszú voltát te átkos durva szellem . . . .
De Zavar a kezdett uton tovább ment,
S megesküdt éllel felforgatni mindent.

Magas hegyek gerincein megállva :
Zugó vihart fútt a világra szája;
Nyögött a rengeteg, — s a büszke tölgyek
Egymásra felszaggatva, törve dőltek.

Aztán mint a vakondok, vak dühében,
Magát a föld gyomrába fúrta mélyen;
És hanykolódni kezdett olly erővel :
Hogy minden élő rettegéssel tölt el.

A föld erős oldalbordája, csontja,
Ős gránit-sziklák törtek meg ropogva;
A tenger ingó teknőjéből, a part
Felett a víz nagy zúgással kilocscsant.

Erős várak rogytak halomba, büszke
Tornyoknak nem maradt csak romja, üszke
Felfordúl a sírbolt, ledől az oltár,
A nagyságos Isten házába volt bár.

Fut a ki él, — és két vérző kezével
Takarva bé szemét, sír, jajveszékél.
Sohaj, sivalkodás, átok s imádság,
A levegőt, egymást szaggatva rázzák.

S hogy még nagyobb legyen mit szerte látott,
A zürzavar, kétségbesés s az átok :
Zavar, vén ember-arcot ölt magára,
Mellén borúlva el nagy ősz szakála.

S magát egy ut melletti romra vetvén :
Örjögő fájdalom látszik keservén.
Kiált, nyög, — és keblét szaggatva, tépve :
Omló könnyől ázik fel sárga képe.

S örült, hogy e vad kint szemlélte annyi
Fogékony szívre gyorsan elragadni;
S ki már megenyhült, vagy nyugodt maradt még:
Szilaj kétség útjára vitte ekkép.

E vad szerepben, így lépé meg ötet,
Hatalma a felgerjedett Erőnek.
S egy perczben a mennyboltig felragadva :
Másban megint az omladékra csapta.

Aztán lebüvölé . . . s annak felette
Felvön egy nagy hegyet s reá vetette;
A hegy s a bűv-erő ugy rányomúla :
Hogy szabadúlni nem tudott alúla.

Rugott, vergődött, hogy nyilást ha lelne...
S mint a kenyért, kelő kovásza, lelke :
Forró lehe a bérczet féldagasztja,
Kisebb nagyobb barlangot fúva abba.

És mérég futja el küzdése közben,
Látván hogy rab s hatalma megtöröten.
Bujkál üregbül rém gyanánt üregbe,
Jövén menekni és rombolni kedve.

De megrémül Erő dörgő szavára:
,Légy szörnyeteg, e vak barlangba zárva!
Dulván építs . . . ! s ez alvilági élet :
Gyötrő csalárd játékát űzze véled!'

És rab maig. A képzelet gyakorta,
Tört képeit múltjának összehordja;
Ugy tetszik, hogy szabadságban van újra,
S Erő művét éh vágygyal rontja dúlja.

S örül, siró szerepjét újra játszván,
S hogy száz kebel vérzik könnyhullatásán;
És mind ebben csupán csak egy való van :
Hogy a barlangban könnyje hull valóban.

Mint a ki álmában sír és szemének
Harmatját érzi képén, hogy felébred :
Könycsepp hull a rabszellemnek szemébül,
Mellyből a barlang száz csudája épül.¹⁾

Mert a mi képet lázas álma vészen :
Megtettesül kövé váló könnyében ;
Erdő, halom, lapály és bérczi kőszál,
Állat, növény és embermű előáll.

Itt oszlopok felett dus csarnok íve,
Ott a templom szobrokkal ékesítve ;
S felette a sok sípu orgonának,
S az oltáron : angyalkák függnek, állnak.

És mindenütt, száz változatban áll, a
Küléletnek százféle képe, tárgya ;
Míg néhol, egy mesés, csodás világból
Átvett alak rémséges képe bámúl.

És a fogoly magához térve, lázadt
Dühvel lerontja mi könyéből támadt ;
Aztán megint építeni kezd, — csalékony
Álmak között sírván az omladékon.

Majd kóborol, — fáklyádat elfuvalja,
A czinczogó denevért rendre falja;
Felsí midőn a szekérutra téved : ²⁾
Hol egykor rabja lőn Erő kezének.

Áll a világ. Vész, inség ollykor éri,
De mindezt nem Zavar okozza néki;
Hol bomlik : változást Erő akart ott,
Mert ő alkotva ront, — és rontva alkot.

A SELYEMBOGÁR.

Hullámzik a rét zöld tenger gyanánt,
Piros virágok felhányt gyöngyei;
Meleg sugárban mosdik a patak,
Szárnyát, enyelgő szellő lengeti.

Gyönyörrel néz el a vidék felett,
A kikeletnek tündéresszonya :
Ki a virágok díszét alkotá,
Ki a berekre zöld lombot fona.

A hűvös árnyon álom lepte meg,
De melly most nem volt csillogó, szelid ;
Mert a sárga szellemmel álmodott,
Mintha követné gyorsan lépteit,

A sárga szellem üldözője volt,
S ha elfoghatta, összecsókolá;
Halvány, beteg lőn véscsókján a hölgy,
És koszorúja sárgán hullt alá.

Kínzó álmából ébredvén utóbb :
Nehéz, forró léghúzam ütötte meg,
S ezen előjelet jól ösmeré . . .
Hah! a veszélyes ellen közeleg!

Felszökve, gyorsan futásnak eredt,
És elsuhant a fák közt hirtelen ;
De a rut szellem nyomban üldözé . . .
Nincs mód elfutni, — elrejtezni sem!

Egy sáska szállt el a tündér előtt,
,Megállj, megállj édes kis állatom!
Üldöznek, — oh add nékem alakod,...‘
S felelt a sáska rá : „nem adhatom!

Olly gyenge a fű, a gyepe olly kövér!
Számomra mindütt gazdag lakoma...“
,Légy hát halálig üldözött te is,
Mond a tündér, s ne teljél bé soha!

S a mint tovább haladt lélektelen :
Kékszínü dongóval találkozott;
Meggzólítá : „veszélyben életem . . . .
Oh ments meg, add át nékem alakod!

És válaszolt a dongó : „nem lehet!
Mézért futok, mézet kell gyűjteni . . . .“
,Fuss hát haszontalan . . . ! virágaim,
Méznek valót ne adjatok neki!

Majd érte a lepét, ki a meleg
Verőfényben játszódba repkedett;
Ifjúság és szerelmek báj-ölén
Töltvén az egy tavasznyi életet.

Néhány percz még — s mirígyes csók alatt
Hervad le a tündérazcz kelleme;
De most alig szólt a hölgy : szívesen
Átengedé alakját a lepe.

S míg a tündérhölgy, lepke képiben
Szárnyára kelt egy pillantás alatt :
Ki ékes pillangó volt még elébb,
Mint fehér hernyó, a fűben maradt.

Jön most a szellem — és tovább rohan,
Rögtön megáll...széllyelnéz...visszafut ;
Mehajtogatja a zöld bokrokat,
És felkutat minden cserét, laput ;

Érintésétől hervad fű s falomb,
De a tündérhölgy nyoma vesztve van ;
Még jobban elsárgúl dühében, — és
Mint a forgószél zugva elrohan.

Esthajnalon a tündér visszatért,
S a hernyócskát kezébe véve fel,
Gyöngéden ápolá, melengeté,
,Szép tettetted — monda — hálát érdemel!

Volnál virág : szebb lennél mint valál,
Szivárvány-színből szóném uj ruhád;
Most, fájdalom még elnyűtt alakod
Sincsen hatalmam visszaadni rád!

Hanem ne félj, még egyszer lepke léssz!
Ki sírjába száll : hideg néma váz...
De tégedet feloszlás ott nem ér,
Uj alakot rád ép a sír ruház;

Koporsód, mellybe eltemetkezel,
Tündéri szép lesz, — s még a kikelet
Ifjú virági el nem hullanak,
Midőn megnyílik álmaid felett!

A szerelemnek mézkelyhét, rövid
Pályád felén, elvettem tőled én;
De százszoros kéjjel töltöm meg azt,
Uj életednek ifju estvelén!

Szólván a tündér, eltűnt hirtelen, —
S lombos fa lőn a hernyónak laka;
Hol nem sokára megbetegedett,
S ösztönszerűn koporsót alkota.

A temető tündéri szép vala :
Napsugár tört át finom szövetén;
Ezer szivárványt látott a bogár,
Míg körülömlé kékes tünde fény.

És látott álmat . . . el nem hervadó
Virágnak itta méziz harmatát ;
A napba szállt fel rózsás szárnyakon,
Száz tavaszt élt egy pillanatban át.

Midőn felébredt, ifju lepke volt,
Mint a fehér bársony, hószín, puha;
Áttörvén ékes sirja zárait :
A szerelemnek karjába juta.

Minő kéj! egyszer megifjulni még,
Midőn az élet napja alkonyul . . . !
S édes szerelem boldog mámorán,
Halálba dőlni öntudatlanul . . . !

A LÉGKŐ.

Nyugotra, messze tengeren túl,
Hol a nap lemegyen :
Várában egy gazdag király élt,
Hírben és fényesen.
Boldog volt, — s nem kincs tette azzá,
Hatalma, híre se;
De népe jóléte, leányi
S szelíd jó hitvese.

Ez áldott, e kegyes teremtés
Milljók közül kivál;
Simogatván három leányát,
Szólt gyakran a király :
Jók légyetek, minő anyátok!
S úgy — gondolá tovább, —
Bennetek hú anyát nyer a nép,
És a férj koronát.

Történt pedig hogy a királynő,
Ki olly kegyes, ki jó,
Lassan emésztő hervadásban,
Fehér lesz mint a hó;
S midőn érze, hogy életének
Estvéje közelit :
Ágyához áldás és bucsúra
Inté szülötteit.

Utószor látlak, jó leányim!
Anyátok elmegyen . . . . .
Jók legyetek, — s igaz testvéri
Egymásnak szüntelen!
Atyátoknak, búban örömben
Hű- s engedelmesek;
Anyák a néphez, — a szegénynek
Védői legyetek!

S a kerti kápolnácska mellett,
A lombos fák alatt,
Látogassátok meg leányim,
Elhunyt anyátokat!

Imában és emlékezésben,
Az évben e napot,
Ünnepeljétek meg siromnál . . . .
— Áldásom rajtatok!

S midőn kimúlt a jó királynő:
Mint a sebzett sirály,
Hazán és népeken keresztül
A hír jajgatva száll.
S anyyi szív megfájul szavára,
Nedűs lesz anyyi szem;
Mehalt anyánk! az agg kiálta,
Sírjunk kis gyermekem!

Sírjába tették a halottat.
S szelíd enyhületet
Von a szivekre futó év,
A sírra lággyepet.
S a mint az év halad, növekszik
A három rózsaszál;
A mint a három lányka serdül,
Öregszik a király.

Elagg végtére s mint a gyermek
Olyan gyámoltalan;
De védül s gyámolul körülte
Három leánya van.
Még sincsen olyan hű dajkája
A háromból neki :
Mint a legifjabb, ez virasztja,
Ez költi, fekteti.

A két idősebb, apja mellett
Gyakran unatkozik :
,Szegény öreg, vajh meddig él még . . . !'
Sohajt a második.
,Pedig megért már a halálnak!'
Az első felele;
,Se lát se hal, — ah! nyűg, teher már
Beszélni is vele!'

S elhagyják őt, — bár arczra buknék
S verembe hullana . . . .
Végintésed rég elfeledve
Oh haldokló anya !

„Hah! mérgesen kiált ez és az,
Vakvezető legyek . . . ?
Utálom a népet, — ne lássak
Ringy-rongy szegényeket!”

Nem így a legkisebb leányka :
Ő olly jó, s angyali!
Szívében édes anyja szíve,
Arczán vonásai ;
A rossz nenének jó testvére,
Apjának gyámola ;
Vigasztaló szegény- s betegnél,
A néphez jó anya.

A királynő halála napja
Most újra felderül ;
Gyászt ölt a legkisebb leány fel
A nap emlékeül.
„Hát téged meg mi lelt? gunyolva
Mondák testvérei, —
Zárdába készülsz? képed is még
Jó lesz befesteni!”

„A kerti kápolnácska mellett,
A melly fedez vala :
Siromnál e nap légyen ünnep . . . .
Ez volt anyánk szava,
Hol évek óta nem valátok,
Oh, jertek jertek el!
Szelid anyánk emléke áldást,
S könyűket érdemel!“

,Eh! jó tanácsid tartsd magadnak!
A holtak társa holt;
Élő az élőkkel vigadjon . . . .
Két néne sértve szólt.
S zajongó kíséret körében
A várból elrohan :
Szilaj kedvben béczen, lapályon
Száguldva nyugtalan.

És ünnepelve anyja sírján
A lányka egyedül :
Imában és emlékezésben
Szép lelke nemesül;

S midőn atyjához tér meg este,
Testvéri még oda,
S helyettök hírmondó jelen meg,
S imígyen szól vala :

Bérczen mezőn, vigan mulattak
Királykisasszonyok ;
Ah, mért kellett szilaj kedélyben
Tengerre szállniok ?
A tengeren vész kapta, avvagy
Kalózkok jöttenek ?
Nem! borzasztóbb történt velök, mint
Kalóz és szélveszek !

Azon perczben, hogy a fenyérről
Habokra szálltanak,
A vízből felmerült előttök
Egy hófehér alak;
S a hölgyeket megfenyegetvén,
Elfoszlott mint a köd . . .
— A holt királynő árnya volt az,
Kit a sír hantja főd.

A legbátrabb tengerhajós is
Fehérré sápada;
Míg felhangzott tanácsadólag
A kísérők szava :
Ah, térjünk vissza . . ! a jel int, hogy
Baj ér a tengeren . . . .
S a hölgyek szóltak : ,menjen a kit.
Bánt kába félelem!'

,Derült a menny, határin a szem
Nem lát borúlatot;
Mikor volt, hogy a tiszta égből
A villám lecsapott?
E halvány árnyék szája fú ránk
Üvöltő vést talán?
S reá harsány kacaj csapott fel
A hölgyek ajakán.

Parancsukból most a kíséret
Hallgatva partra szállt,
És vígan lengett a vitorla,
Hapot vert a lapát;

S kik vakmerően megmaradtak,
Vészes habok felett :
A két királyhölgy vad gyönyörben
Mulatott, nevetett.

Sütött a nap, — kéklő színében
Felhőtlen állt az ég;
De egy ponton gyors terjedéssel
Vérszínbe öltözék,
Fenn, szaggatott zugó moraj kelt; —
Embert és állatot
A lég forró, nehéz nyomása
Lábáról lecsapott.

S most a magasból egy tömérdek
Vas, avvagy szirtdarab
Irtóztató gyors csattanással¹⁾
A tengerbe szakadt, —
Mellynek sokáig bugyborékolt
S forrott még kebele . . . .
Hajó, hajósok eltűnének,
— Gyászos végök leve.

BOROVA HORA.

„Elő férfiak, ásót és kapát!
A hegynek gyomra kincsesel rakva van ;
A kincs az emberé, őt illeti,
És a sötét föld rejti fukaran!

Törjük keresztül a bércz oldalát . . . .
Fel fel, forgassa a csákányt karunk,
Míg a kincsbánya gazdag rejtekén:
Gyémánt- s arannyal megrakodhatunk!

Imígy zugott, rivalt ezer torok,
S kétannyi kar zuzá a bérczfalat ;
Rengett, omlott a hegy; s a nép után
Hosszú homályos sikátor lyukadt.

De visszahökkent a lázas tömeg,
A földre hullott ásó és kapa :
Mert zugás támadt s mint egy lángszobor,
Előttök rémes zöld fény támada.

„Hah, vissza ember!—mennydörgött a hang,—
Ki megrabolni jöttél birtokom;
Reá, ki még egy vágást tenni mer :
A hegy száz mázsás sziklái dobom!”

S fenyegetve kinyújtá karjait,
Hanem a kincssovár ember csak állt . . . .
Néhol már fénylett egy egy vékony ér, —
És a kincsszellem folytatá szavát :

„Ember, az arany mit használ neked?
Hogy birtokáért úgy töröd magad!
Hiú fényt s külső szerencsét talán,
De boldogságot, nyugalmat nem ad!

Te, a bérczek dohos aknáiban
A hön imádott bálványt keresed,
Nem látva: hogy vágy, kétség s munka közt,
Mint a ruhát elnyűtted életed!

S míg a sziklák aczél izmaiból
A szűk eret kínnal kivájhatod :
Tudod boldogtalan mivé leszesz ?
Velőtlen váz s halvány élő halott!

S a föld színére jutva, gúnyosan
Nevetnek rád a kincsnek halmai ;
Mert muló árny vagy s nincs erőd, időd
Többé élvezni és pazarlani!

A földre fel, fel! szebb ott a világ,
Süt a nap és a fáknak lombja zöld ;
Az ég és föld boldogságot mosolyg . . . .
Itt minden rideg, síri arcot ölt.

S még is, ha már a kincsvágy úgy epeszt :
Megenyhítlek, csak hagyd el e helyet!
Az aranyat, mellyért itt küszködöl,
Ottfenn törődés nélkül megleled.

Napkeltekor, fűszál lomb és csere,
Aranyyal lesz bevonva gazdagon ;
S míg nem bolygatod a hegy titkait :
Kincsbányád lesz fenn a bércz és halom!“

Hallá az ember és eltávozék,
Kincs munka nélkül! ez kedvére van;
A szellem pedig a hegy gátorát
Berogyasztotta nagy haragosan.

Aztán a bércnek kellő közepén,
Hol a futó ereknek fészke volt,
S rejtett a szikla gazdag érczeket,
Rémitő tűzzel állított kohót;

Föld, kő elégett benne mint a rongy,
Megolvadott a gránit, mint az ón;
Izzadt a bérc s távol mértföldreig
Bögött a föld, mélyen, irtóztatón . . . .

S míg a kohónak tágas üstiben
Pöfögve főtt a fényes olvadék :
Átszűrődve a bércnek róstjain,
A hő érczpára feltolakodék.

S kihülve míg a föld színére ért :
Önsúlya ismét visszahuzta ott;
S mint finom, csillogó aranylemezz,
Haraszton és fűvön lerakodott.

És nagy volt az embernek öröme!
Szavát tartá a szellem csakugyan ;
Gazdag bányája lőn a bércz, halom ;
S kincs munka nélkül : ez inyére van !

De telhetetlen állat ő! kinek,
A földet nyelje bár el, nem elég ;
Itt is többet várt, s megbáná igen :
Hogy elhagyá a hegynek kebelét.

,Bolondok voltunk! boszankodva szólt,
Midőn a szellemmel megalkuvánk!
E semmiséggel kell beérni most . . . .
S ki tudja mennyi kincs várt ott reánk?

Törpék arany-fogó növényeink,
Fű és haraszt, magasra egy se nő;
Jertek : ültessünk magas fenyveket !
Több aranypillét fog fel a fenyő!

Mi szép s jó lesz, ha a bércz homlokán,
Felhőkig nyult fákon a levelek,
A felkelő napnak sugariban,
Aranyba öltözködve fénylenek!'

És tett követte a szót szaporán,
Szépen nőttek a fenyőcsemeték ;
De pusztult az aranyfogó növény,
S a kincs szemlátomást kevesbedék.

Látván az ember ezt, haragra gyult,
S a bérczoldalnak esett ujolag ;
Ontotta, vágta s messze behatolt :
De égett ércz-salokat ása csak.

„Hol vagy kincszellem! örülten rivalt,
Ha megszegéd az alkut álnokúl :
Nyisd fel gazdag kincstárad ajtait . . . !“
S nagy küzdelemmel mind beljebb nyomúl.

De hasztalan káromlás, küzdelem . . . .
A munka díja : füstös szén, homok ;
Lelankad a kar, a térd megtörik,
A nép csüggedten visszavánczorog.

S mi kincset még a bercztetón talál,
— Melly semmiség volt nem régen neki, —
Az árnyékban tengődő fűveken
Reszkető gonddal fölszedegeti.

Kiveszett végre minden fű s haraszt,
És az aranyszedésnek vége lön;
Az embernek, a sűrű fenyvesek
Siralmas leczkét zugván a tetőn.

A fenyves erdő zúgó lombja közt
Ez a rege susog mind e napig;
De a körében tengő fűveken,
Aranyfüst többé nem találtatik. ¹⁾

A FENYBOGÁRRÓL.

—•••••

Te nyáréj szeme!
Te élő smaragd!
Te földi csillag!
— Hol vetted magad?

Bájos leánya
Volt a kikeletnek;
Napsugár szöve
Fürtül a főre;
Mit lomb takargat :
Szüz teste harmat.
Szemének álmán :
Tündéri látvány
Játéki születnek.
Járása : gyöngéd
Szellők lebegése;
Mosolya : ifju
Rózsák feselése.

És megjön a nyár,
A nap süt, éget;
S a szép kikeletre
Hoz gyászos véget.
— Nem szól a csurgó
Halmok vidékin, —
Hervadt koszorúján
Nincs illat és szín.

Árván maradt, a
Tavas leánya;

S diszét, buvában
Elveszti lehányja.
Magát elrejtve
A rengetegbe,
Kietlen barlang
Homályán lappang,
S zuhatag mellett ; —
De nem lel enyhet.
Nem védi cser, szil,
Mint a tüzes nyil :
A nap sugára
Lövelve reája.

Ő is beteg lesz,
S érezve végét :
Bejárja éjjel
A bércz vidékét,
És mig bucsúzik :
Bágyadt szemének
Könycseppje elhull . . .
— S a köny megéled...
Belőle kékes
Smaragdfény árad,
Életet adván
A fénybogárnak.

Te földi csillag,
Te nyárej szemé!
Fénylő rövid élted
Könyecseppből leve!

A JÁVORFÁRÓL.

Vára fényes csarnokában,
Hatalomban ősz király ül.
S ősz királynak oldalánál :
Három ifju szép leánya;
Vén cser árnyán gyöngyvirágok!
A remény, mint zsöngé pázsit,
Melly körülhabozza őket.
Kellemén a két nagyobbik
Büszke mint a tói hattyú.
S a legifjabb kék szemével :
Bájos, gyöngéd liliomszál.
S mintha csendes alkonyatkör,
Bárány-felleg száll az égen :

Szőke fürtök kondorulnak
Kebelére, homlokára.
Rajta függ az elmerengő
Ősz királynak pillanatja . . . !

Lelke csendes tó, felette
Szenvedély viharja nem zúg,
Melly hullámot verne rajta.
Víg örömnök fülmiléje,
Partjain nem csattog, és a
Bánat gerliczéje nem bűg.
Ifju álmak, szép remények
Fáiról, a lomb lehullott;
Sárgán hullt a tó vizébe,
Sárgán uszkál tükörén most.
— Minden olly szelid, nyugalmas!—
Rajta még emlékezetnek
Gyors fecskéje száll suhanva,
S meg-megütvén szárnyhegyével:
A tó lágyan összerendül.

Ül az ősz, ül elmerengve . . .
Szőke lánya kellemében,
Ifjusága hő szerelmü
Bájos angyalára ösmér.

S im a csendes alkonyatban
Megcsendül ezüst szavával,
A kápolna kis harangja.
Búra hajló cziprus árnyán,
Ott van a hű eltemetve!
S mintha édes lelke szólna,
— Kis harang ezüst szavában —
A merengő ősz királyhoz :
Hűn megérti lelke a szót.

Jött az estve holdvilága.
Mély álomba szenderültek
Ősz királylyal barna lányok.
És az esti holdvilágnál:
Pásztorifju, furulyája
Lágy szavában szólt epedve,
Zöld bereknek fél homályán.
Szőke lányka andalogva
Hallgatott a halk zenére,
S mintha híve ajka szólna
Furulyája lágy szavában :
Hűn megérté lelke a szót.
A kelő nap sűgaránál,
Gondban ébredt ősz király föl;

Nyugtalan volt álma éjjel :
Koronáját, fenn ragyogló
Gyémántjától fosztva látta.
Könyben kelt a szőke lány föl;
Nyugtalan volt álma éjjel :
Anyja sirját látogatta,
A halottak hajlokában.
Búsan kelt a pásztorifju;
Nyugtalan volt álma éjjel :
Nyája legszebb báránkját
Két dühös vad tépte össze.

,Zöld halomnak oldalára,
Menjete ki, kis kosárral,
Menjete ki jó leányim!
Epret áhit ősz apátok,
Édes ízü földi epret,
Jószagút és hűvösítőt.
És ki megtér zöld halomról,
Telt kosárral legkorábban :
Az leend én édes lányom!
Azť fogom forrón szeretni,
Koronámat az birandja,
Hét országom arra szálljon.

Zöld halomnak oldalára,
Menjetez ki jó leányim!
Szólt az ősz, és elmenének
Kis kosárral a leányok,
Szedni édes földi epret,
Jószagút és hűvösítőt,
Zöld halomnak oldalára.

„Teljél, teljél kis kosárka!
— Halkan mond a legnagyobbik —
Koronája ősz apámnak,
Hogy ne szálljon más fejére!
„Teljél, teljél kis kosárka!
— A középső szóla szintúgy —
Hét országa ősz apámnak
Hogy ne légyen senki másé!“
„Teljél, teljél kis kosárka!
— A legifjabb így sohajtott —
Hogy ne légyek ősz apámnak
Jó szivétől eltaszítva!
Teljél, teljél kis kosárka!“

S ime, telve lön legottan
Szóke lánynak kis kosárja.

Látva ezt a két nagyobbik,
Rút irigység szóla bennök :
,Koronája ősz apámnak,
Hét országa ősz apámnak,
Hát övé lesz, hát övé lesz . . ?
Nem, nem, inkább vére folyjon!
S a jó testvért elveszítvén
Rosz leányok, nagy kegyetlen:
Vén jávorfa gyökeréhez
Földbe ásták, bétemették.
És megoszták édes eprét,
Összetörték kis kosárját.

Majd a fényes várba térvén,
Ősz királyhoz így beszéltek :
Oh atyánk! baj ére minket . . . .
Jó testvérünk, jó leányod,
Rengetegbe tévelyedvén,
A dühös vad elragadta,
Melly reá tört nagy kegyetlen.
S ősz király, mély bánatában,
Hamvat hinte bús fejére.
Veszve, veszve koronája
Legtündöklőbb éke, dísze!

Mert elment a jó leányka
Édes anyját látogatni,
A halottak hajlokába;
S onnan többé vissza nem tér. —

Ujra kelt a hold világa.
Zöld bereknek félhomályán :
Pásztorifjú, furulyáját
Ajkihoz merengve nyomta.
Fúttá fúttá . . . s mind hiában,
Megnémult a síp örökre!
Édes hangot mért is adna?
Nincs ki hallja, nincs ki értse!
Alszik a szép kékszemű lány,
Jávorfának árnyokában,
Könyezetlen, siratatlan!
Pásztorifjú, a dühös vad,
Báránykádát összetépte!

Zöld halomnak oldalában,
Vén jávorfa törzsökéről,
Harmadik nap éjszakáján,
Ifju hajtás sarjadott fel,
Szőke lánynak temetőjén. —
Zöld halomnak oldalában,

Búsan járt a pásztorifju,
Legelésző nyája mellett.
Majd lemetszé furulyának,
Vén jávorfa sarjadását.
És midőn ajkára tette,
Bús késervvel szólt imígyen :
— Fújad, fújad én kedvesem!
Voltam én is király lánya;
De most vagyok jávorfácska,
Jávorfából furulyácska!

S pásztorifju, furulyáját
Felvivé az ősz királyhoz;
Ki midőn ajkára tette,
Bús keservvel szólt imígyen :
— Fújad, fújad én atyám! ah
Voltam én is király lánya;
De most vagyok jávorfácska,
Jávorfából furulyácska!

És midőn a rosz leányok
Ajka érte, szólt imígyen :
— Fújad, fújad én gyilkosom!
Voltam én is király lánya;
De most vagyok jávorfácska,
Jávorfából furulyácska!

S a két gyilkos lány fejére,
Ősz apának átka szállott;
Bujdosásba üzve őket :
Nem hagyá sehol pihenni
Szóke testvér véres árnya,
S szörnyü átka ősz apának.

Búra hajló cziprus árnyán,
Kis harang ezüst szavában,
Két halottnak lelke szólott,
Csendes alkonyatsugárnál
Búba süllyedt ősz királyhoz.
A ki elment nem sokára,
— Búra hajló cziprus árnyán, —
Kedvesit meglátogatni,
És nem tére vissza többé.

A VÁNDOR LAPRÓL

A nyári napsugár, mint a méh fulánkja,
Szúrva égetően lövelt a sik tájra;
Lelankadt fű, virág; és a gyenge növény
Elaludt, kisült a forró nap melegén.

Tátott szájjal lippent meg a rétek fürje,
Hogy a nagy hőséget könnyebben eltűrje;
Lihegve bukott el a habtörő szárcsa,
Hogy fejét enyhítő, hús habokba mártsa.

A leveles erdő hint hús árnyat épen,
Nagy kerek erdőnek leveles színében,
— Melly távolról, mint a sik föld koronája
Látszott, — mulatott az erdőknek királya.

S a mint kitekinte zöld lombok ablakán :
Szemébe tünt távol egy szép tündérleány,
Ki a levegőnek útain fényesen,
A zöld erdő felé tartott egyenesen.

Bársony-szekerének két sebes madara,
Nagy lankadás miatt, most lassan halada ;
Az erdőhez érvén a tündérhölgy, végre
Felnyitá szép ajkát illetén beszédre :

Cserkoszorús ura a zúgó erdőnek!
Engedd meg, hogy hűvös árnyaidba jöjek;
Ha hallottad hírét, nevét az atyámnak:
Én lánya vagyok a nádas királyának.

Utam tul vitt vala hét ország határán,
— A tenger leányit látogatni járván —
Atyámhoz tó-várba immár visszatérek;
De hű gerliczéim lankadtak, szegények!

Engedd, lombos ágon, őket megpihenni,
Hűvös forrásodnak kutfejéből inni;
És kondultával az esti harangszónak,
Háláját vészed a messze-távozóknak!

A tündérhölgy szép volt kimondhatatlanúl,
Íránta a király emésztő lángra gyúl,
S szemeit sokáig legeltetvén rajta,
Vendége szavára így válaszolt ajka :

„Szép tündér! előtted árnyékos országom
Leveles kapuit szívesen kitárom;
Hol tiszteletedre madarak zengjenek,
Illattal hódolván virágok, levelek!

Hús forrásvidéken élhetnek itten,
Vadgalambjaimmal, gerléid meghitten,
És kondultával az esti harangszónak,
Ne mondj végbúcsút az érted lángolónak.

Szívemet, kezemet tenéked ajánlom,
Maradj országomban, nékem is királyom!
Mert bár csak néhány percz, mióta szemlélek:
Már is a szerelem kínos tüze éget.

Nézd, mi nagyszerű az erdők palotája!
Száz zugó cser és tölgy őrül körülállja,
S madarak fészkeivel rengő fiatalok;
— A bántó vihartól védve léssz általok.

Melly pilláidra lágy álmot hozand, a szél,
Halkan dúdolgatva röpkedjen fűrtidnél;
S álmaidnak tündér-játékáról varrjon
Hímet a természet, völgyeken és halmon!“

„Jó király!— felelt a tündérhölgy,— szívemet
Ne zaklasd, szerelmét mert birnod nem lehet!
Nagyszerű és gazdag az erdőknek tája,
De boldogságát e szív itt nem találja.

Hol jajongva röpked légben a gyors sirály,
Ott vagyok én boldog, fénylő tó partinál;
Égerfás szigetben ki csendesen élek :
A vadon erdőnek zugásától félek.

Virágos a tópart, csendes álmot hoz rám,
Nádas palotámban, nádpelyhű nyoszolyám;
Ne bántson meg a szó, erdők nagy királya!
De kedves honába vágy a tó leánya.“

„Nem, nem! — kiálta az erdők bősziált ura,—
Esküszöm az ég s föld minden hatalmira,
Hogy karjaim közül senki el nem ragad;
Elrablom szerelmed, ha nem nyújtod magad!“

A megrémült tündér egy szót sem szólhata,
De megvigasztalá titkos gondolata, —
Ha jó az álomtól terhes éjnek árnya :
Akkor megszabadít gerléim gyors szárnya.

De hajlongó ágon, hűvös forrás felet
Ülvén a két gerle, imígy beszélgetett :
Mi szép, mi hűs erdő! beh boldog, a ki itt
A lombos ágakon, élheti napjait . . . !

A tó vidékén csak árnyatlan sás, haraszt;
S hallád-e, a király milly szivesen maraszt?
Milly nyájasan szólnak a madarak velünk,
Menjen bár a tündér, mi vissza nem megyünk!

A hűtlen madarak imígyen szóltanak;
De ám kihallgatá őket a jó patak,
És völgyön, réteken lélektelen futott,
Míg a baj hírével a tóba nem jutott.

A tó királyának mindent elbeszéle
Mint jutott utazó leánya kezébe
Az erdők urának, ki őt fogva tartja;
— Megrendült a hírre a nádastó partja.

Harag gyult szivében a tündér atyjának;
Szavára a habok mind fellázadának,
S bősziült rohanással, mint szilaj paripák,
A partokat tágas résekre szagaták.

Maga a fejdelem, egy óriás habot
Megnyergelvén, elől vezérül vágatott;
Ijesztő zugással utána gyors hada,
Réten és völgyeken dulással halada.

A kerek erdőhöz éjfélnben elére,
Kiöntni boszúját urának fejére;
Ki, a midőn most mély álmából felriadt:
Országában látta a féktelen hadat.

Nagy volt a zürzavar; ingó galyak felett,
A felrezzent madár ijedve röpkedett;
Futottak, elvesztek a négylábú vadak;
A dús virulmánynyal, oda lett a patak.

A tündér mentve lön; de a midőn atyja,
Szeretett leányát karjába ragadja,
Egy irigy tölgy — máskép nem árthatván néki —
Lehajlik, s a gyöngyöt nyakáról letépi,

Kék lángú köve, fül-diszének azalatt,
A kapkodó tüske körme között maradt;
S lerántván fejről hófehér fátyolát,
Eltépett foszlányit a szélnek adta át.

A tündérhölgy, piros hajnalhasadtára,
Kilépvén atyjával a sziget partjára :
Felzugott nádas és tó, nagy örömeben,
Hogy tündéraszonyuk megérkezett épen.

Veszteségét a szép tündér nem sajnálta,
De fájt, hogy gerléi hűtlenségét látta;
Mentve volt, de atyja mégis véstől tartván,
Öröket állított fel a tónak partján.

Kitűzött helyén a sás állott kardjával,
Mellette a gyékény barna buzogánynyal;
S a csáté, — kezében három élű tőre —
Volt a tó-szigetnek éjjel nappal őre.

Az erdőnek ura búsult veszteségén,
Szívében a hölgyért emésztő tűz égven ; —
S látván, hatalommal többé mit sem tehet,
A tündérhez gyakran küldözött levelet.

Kikeletkor reményt, szerelmet irt bele;
Őszkor sárga színnel rajzoló levele,
A szívét emésztő keserű bánatot . . . .
Mellyet, hogy elvigyen a szellőnek adott.

De ki mindannyiszor vissza búsan tére,
Üres választ hozván ura levelére;
S mondá, hogy a sziget kegyetlen leánya,
Levelét eltépi és a tóba hánnya.

Ekkor, a lángoló szerelem helyébe,
Gyűlölség költözött a király szívébe,
Fenekedvén tündér, — szigetre és tóra,
Magához kéreté a vihart egy szóra.

S nem sokára, vadúl fúvó szélparipák,
A vést, szilajon az erdőhez ragadák;
S elbeszélvén baját — vérboszúban égett!—
Tőle kért az erdőkirály segítséget.

„Te, ki a rontásban nagy kedveded leled!
Egy napi dúlásra átengedem neked
Szép országom, ha a tündért elragadod,
Felforgatván tavat, szigetet bős karod.“

—Bízd reám a többit! mond a vész kevélyen,—
Holnap a szigetnek csak hült helye légyen!
Porszemekre tépem, hogy a tó fenekén,
Posványos sár gyanánt üljön le feketén.

Hallván a jó patak a veszélyes alkut,
Völgyen és réteken lélek-szakadva fut ;
S a tó királyához a mint érkezett :
Híven elbeszéle néki mindeneket.

Mihez fogjon? vagy kit hívjon segítségül?
A király, sokáig töré fejét . . . végül,
Aggódástól sötét orczája földerült,
S a parancsát váró habok közé merült.

—Munkára föl! minden földet, serény habok,
A zöld sziget alól, gyorsan kimossatok!
Azt hagyván meg csupán, mellyben fészket vere,
A növények széllyel-ágazó gyökere!

S már hallatszott távol a vihar zugása,
De a habsereg nagy szorgalommal ása;
Megvan!—s a zöld sziget, a viz s mélység felett :
Mint fűhozó ladik, hintázva lebegett.

Ostromát a vihar meghozta csakugyan,
De dühe, zugása volt mind haszontalan;
Mert ellent nem állván a tónak szigete:
Egész erejével neki nem dőlhete.

A bösz vihar minél inkább neki rohant,
Annál gyorsabban ment az óriási hant;
Annál sebesebben úszott a víz hátán,
Mindig a kergető vihar előtt járván.

Igy menekült meg a szép tündér és sziget,
Mosolygva nézvén az erőködő szelet,
Kivel az erdőnek ura, mind e napig,
A boszúról zugás között tanakodik.

S ma is láthatjátok még a tündérleány
Füldiszének kövét, csendes nyáréjszakán;
Melly leszakasztatván irigy tüske által:
Szent János-bogár lön, fénylő kékes lánggal.

S foszlányi eltépett fehér fátyolának,
Ősz táján, a légben hosszan nyulva szállnak;
S búbánattal lakol a hűtlen gerlicze,
Örök turbékolás lévén bús élete.

S a tölgy, melly a tündér gyöngyét elragadta,
Ágán tartja mind e napig, de miatta
Búsán hervadoznak rajta a levelek,
S végre is elszárad a sinylödő beteg.

Eddig van a rege. A vándor lép ekkép
Vevé a tavak sik hátán eredetét ;
Melly, miként a parttól elszabadult ladik,
A széltől, határról határra hányatik.

S midőn a tó vizén rendet, kaszásokat
Elviszen, és velök gyorsan tovább halad :
A tündér vándorol ott a habok fölött,
Míg más tavas vidék határinál kiköt.

AZ ÖRDÖGSZEKÉRRŐL.

Hol vásznat fehérít a játszi délibáb,
Szilaj csikó iram s fehér gulya legel;
A hol szemes tuzok sétálgat a mezőn,
A melly nyulárnyékot s ördögbordát nevel :

Alföldi rónaság termő határiban,
Derék tavat talál gém s vadrucza ha jó;
A rencze zöldelón borítja bé vizét,
Zsombékos partjain a harmatkása nő.

Fél-lábon állva, itt busúl az eszterág,
A viz színére nőtt széles lapun pedig
Űl tollaszkodva a bukó szárcsák hada,
A bíbicz fenn kering vagy lenn begyeshedik.

A sűrű nádasban zugás bugás közül,
A hápogó gácsér nyers lármája kiszól;
Mig a tojásívó körmös sas elveri
Az ülős madarat meleg tojásiról.

Vándor lápokra, a nemes kócsag megül,
Majd mint fehér fátyol gyorsan messze lebben,
Helyére azután fekete gólya száll,
Gyöngyvér s karakatna jön megy nagy seregben.

Itt nő a kardos sás, a barna buzogány,
Indája itt köt az ötszarvu sulyomnak;
Iromba jérezéit a vízi tyuk viszi
Sűrű torsa közt a zugó nádasoknak.

A gazban rosz ladik, mellynek gazdája nincs,
Zöld vízzel félig áll s fodorsás verte fel;
A pázsitfolt kihajt, kizöldül oldalán,
Orrában összedúlt, korhadtt csík-kas hever.

Vakvarjuk ülnek a parti égerfákra, —
A nádas rókája vonít esthajnalon;
Jár a tündelevény, a tó zsibongva zug . . .
Zugása messzeszól a csendes tájakon.

A tó helyén vár álla hajdan,
S körulte erdő és berek;
Mikép lőn gyászos pusztulása?
— Hogy a szem még romját se lássa,
Igy említik az öregek :

Régenten egy rossz ember éle,
Elévült nő lakozva véle ;
— Gyermek-korából régi dajka, —
Ki csak gonoszt gondolt szívében,
A jó nagy szálka volt szemében,
S nem nyilt igaz beszédre ajka.

Mint harmat a szomjú határra,
Áldás száll égből a munkára ;
De kinek nem kell a dolog :
Szükséget lát és nyomorog.
Igy Zombor és vénült dajkája,
— Mint más szegény, — nem izzadott ;
Fecsérelvén kincskutatással
Az éjt s a drága szép napot.
Az Isten ellen zúgolódva
A dúsra mérgesen tekintett ;
Lelkét od'adná a gonosznak,
Csak adjon az cserébe kincset.

Ugy is lett. Szent György éjszakáján
A két istentelen végtére,
— Hét csepp vérével balkezének, —
Az ördöggel lép frigykötésre. —
Nyervén attól kincset s hatalmat
Az óhajtás szerint; de még
Ezekhez, a szűz ártatlanság
Megejthetése téteték.

Kaczagva most, a két istentelen,
Erős várat rakott nagy hirtelen;
De rossz híré, és rettegett falát
A vándor messze elkerülte;
Inkább az éj csipős szelét, havát
Az ég alatt fázlódva tűrte;
Mert benne, csendes nyúgovást
A jámbor lélek nem talált,
Hol a vén nő s a vár ura,
Gonosz lélekkel czimborált.
Hová nagy éjfelen,
Fejetlen méneken,
— A várt hétszer kerülve meg —
Betértek a rut szellemek;
Tüzes seprővel megsöpörvén
Az utat nekik jókor a vén.

És a vidékkel, bős hatalmát
Érezteté a két gonosz;
Nem nézvé sem Istent sem embert :
Rőt Zombor szüzleányt oroz;
S vén dajka által, a szegény nép
Fejős jószága vért adott;
Megígézett verő szemével,
Sok kedves gyöngé magzatot.

A félelmes várhoz közel
Volt egy magános kis pásztorlak;
Reá árnyékkal, jószagú
Ákácziatalok hajoltak.
A kis ház fedelét
Kövi rózsa és béke lakta;
S Piroska képiben
Ékes virágszál nyílt alatta.
Ő a jámbor pásztorlak volt
Édes leánya,
Szelíd s vidám, minő a rét
Ifjú báránya.

A jó pásztornő nagy beteg lön;
Fájdalma ágyba fekteté;
Bágyadt szemét édes leányán,
Aggályosan pihenteté.
Virasztó hűség s gondos bú állt
Leánya képében felette,
Ki önmagát, beteg szülője
Ápolgatásában, feledte.

Egykor, hogy a szegény betegre
A hajnal lágy álmát hozott :
Zaj nélkül és titkon hagyá el
Piroska a csendes lakot;
A harmatos rétek felé
Gyors léptekkel suhan,
Ezerjófűvel a gyopár
A hol nő bokrosan.

S midőn kigyúlt a nap
Legelső sugara :
Kicsiny köténye már
Tele rakva vala,
Gyógyfüvek illatos nemével;
Virág-rakott rétoldalon

Szedvén meg enyhe harmaton
A jó leányka kis kezével.

Midőn sietve visszatérne,
,Mi dolog ez én Istenem?!'
— Nem messze Zombor erdejéhez,—
Előtte anyja megjelen.
Nevén szólítja nyájasan,
És int, de nem várván be őt :
Mint az árnyék, tovább tovább
Megy a felé futó előtt . . . .
,Édes szülém megállj, megállj!
Várd meg leányodat . . . !'
,,Utánam édes gyermekem!
Megállnom nem szabad . . . !'
Maradj, könnyen hívő leány!
Ne fuss a csába kép után!
Ez nem szüléd, ez törbe von,
— Ő szivszakadva vár szegény, —
Ez a vén dajka, a ki csal,
Anyád képmását fölvevén!
Imígyen suttogott fülébe
Lágy szellő a futó leánynak,
És benne, aggó édes anyja

Kínos sejtelmi suttogának.
De ő elszórva gyógynövényeit,
Futott a rengeteg felé . . . .
— S most felsikolta . . . . mert magát
Sötét falak között lelé; —
Előtte meggörbedt alakban,
Kaczagva állt a vén boszorkány,
Míg gerjedelmében az ösztön,
Zombor szemén vad szikrákat hány.

A nap leáldozott a halmon,
Piros világgal jött az alkony;
És a pokolnak tornáczában,
Vad szenvedély rontó karjában,
A lányka szüzi fátyola
Még eltépetlenül vala.

„Zombor, Zombor! ha a virág
Éjfélre el nem hervad :
Fejünkre szörnyű jajt hozand
A pokoltól szedett had!“
És Zombor őrzöng, küzködik . . . .
Éjfélre jár az óra ;
Reszketve hallgat a gonosz,
Az első kakas-szóra.

És újra küzd, ... de a leány fölött
Varázs erő hatalma örködött,
Mert a midőn gyógyfüveket
Szedett a harmatos mezőn,
Közülök, egypár jószagú
Virágocskát keblébe tőn,
És ez varázsvirág vala!
— A melly virúl száz év alatt, —
S száráról a csudás növény,
Csak szeplőtlen kéznek szakad.
Eltávolítá a gonoszt
Ez a lánytól hatalmasan;
És a nagy éjben hangzik a
Másod-kakasszó hangosan . . . .
„Zombor, Zombor! ha a virág
Éjfélre meg nem hervad :
Fejünkre, szörnyü jajt hozand
Az ördögös veszett had!“
Hah! Zombor örjög, küzködik . . . .
Éjfélre jár az óra;
Reszketve hallgat a gonosz
A másod-kakasszóra ;
S vad káromlásra nyilva ajka :
Örjög véle az álnok dajka.

Tizenkettőt ütött azonnal . . .
S árnyán a titkos éjnek :
Forgószelek szárnyán, az éjféli
Vendégi megjövének;
Kék láng borúlt a vártetőre,
Mint lengő nád ingván fala;
S ki benn ordíta vad kinok közt :
A két istentelen vala.
Gonosz Zombort s az álnok dajkát,
Az ördögök sikoltaták.
S elsülyedett az összedőlt vár,
Helyén mély tó maradt;
Nádassá vált a rengeteg
Egy pillantás alatt.
Zombor pedig, s gonosz dajkája,
— A kik miatt a szűz futott, —
Bűnhődve céltalan futással,
Ördögsekérré változott.

Derült reggel váltá a kínos éjet,
Nyílt tópart volt, hol a leány felébredt;
Párnája jószagú virág vala,
Felébresztője fülmilék dala.

Ugy tetszett, hogy csak álmódott;
S midőn jó anyjához megtére,
Elmondva mindent, a szüle
Igy szólt lányának a beszédre :
— A szűz erénynek védbástyáin,
A gonoszok által nem hágnak ;
Őrizd kebled, hogy tiszta légyen,
Mint kelyhe a nyiló virágnak! —

Tágas alföld sík határán,
Ha kitördelék :
Vén ördögszekér iramlik,
Mint a gyors kerék;
Czél s nyom nélkül a világon,
Nyargal, vándorol;
Megpihenni, megnyugodni,
Nem lehet sohol.
Meg-megáll, de ostorával
A szél rajta üt,
És a messze pusztaságon
Utban álló tuskén s árkon,
Űzi mindenütt.

AZ ÁRVALÁNYHAJRÓL.

Virágos kenderben,
Pitypalaty pitypalaty;
Megöl a búbánat,
Galambom el ne hagyj!

Virágos kenderem
Elázott a tóba',
Ha megsaltál, hozzánk
Ne járj a fonóba!

Vékony a len szála,
El is szakad könnyen;
Hittem a szavadnak,
Meg is bántam szörnyen.

Ne lesd el az orsóm,
Mert ki nem válthatom!
Úgy fáj az én szívem,
Hogy ki sem mondhatom....

Majd a mikor nem fáj
Az én szívem tája :
Megmondja, megmondja
Temetőm fejfája!

Búsan enyelgő dalnak hangja szól
A víg fonóban lányok ajakán;
Künn a vihar zúg, künn a hó szakad,
Míg benn, az egyszerű boldog tanyán :
Nyíl minden arezon kedv s örömvirág;
— Tiéd az élet, boldog ifjuság! —
Nincs álkodás itt, s nagyvilági fesz,
Az óra tűnik, a bú s gond kivesz;
S ha édes szívügyében, összebú
A szende lány s az egyszerű fiú :
Édes szülének, a ki látja, nincs
Aggó szívéen nehéz gyanúbilincs.
Mindent fiának szólít egyaránt,
Édes lányának hí minden leányt.

Egyszer kifordúl s ím a tengeri,
Gyors pattogással a kéményt veri;
Majd a fogasról kancsót vész elő,
És megtörülvén gondosan elől :
Tele csapolja a karcsú edényt,
S édes borral kínál leányt, legényt;
És hogy jobban csusszék a bor vele :
Akkorra kisül a fris csőrege.

Felcsattan újra a társak dala;
El-elszakad az orsó fonala,
Orsólesésben a fiú szemes ...
S kiváltja a lány, bár szemérmes.
És van sikoltás, ha pajkos legény,
Meggyújtja a szösz, a guzsaly nyelén.
Van tréfa, dal, mese és vig zсібaj;
Türve, feledve annyi házi baj.

Megszólal most egy ifju barna lány,
— Egyet pattantva vékony fonalán, —
,Ugyan te Erzsi! nem tudnád-e még,
Az Árvalányról, azt a szép regét?
És Erzsi, megsimitván szöghaját, —
Az Árvalányról így ejté szavát :

„Az óperenciás tenger határinál,
De még azon is túl, hol a madár se jár,
Egy nagy hegyen, erős királyi vár vala,
Mellynek vas-vályogból építették fala.

Két sárga oroszlán őrzötte a kaput,
Az egyik vigyázott, míg a másik aludt;
Az idegent, messze megérzé szaglása,
Hét mértföldig hatott erős ordítása.

A hatalmas király, ki a várban lakott,
Belőle a világ végére láthatott;
— Óriásország is közel volt hozzája,
Tovább, a hétfejű sárkányok hazája. —

Kilencz nagy országon uralkodott keze,
Kilencz nagy országra vigyázott két szeme;
A gyámoltalannal, az özvegy és árva,
Kegyes színe elöl soh'sem volt kizárva.

Őrizte gondosan, miként a két szemét,
Korán árván maradt három kis gyermekét;
Őlelte, csókolta a három kis leányt,
A széltől is őrzé, s tőlök semmit se' szánt.

Talpig bíbor-bársony ruhába járatá,
Arany edényekből éteté, itatá;
S a három kis leány ünneplő ruhája,
Törés nélkül elfért egy dió héjába.

A legkisebbik lány, a többiek között,
Annyira a megholt szülőjére ütött,
Hogy szája és szeme, ha hallgatott, ha szólt:
Az édes anyjának szakasztott mása volt.

Történt pedig, hogy a király, egy nagy vadon
Erdőben, eltévedt egyszer vadászaton;
Lement a nap, s mindig jobban sötétedett,
De útat, vagy csapást sehol nem lelhetett.

Bojtorjány ragadt rá, vadszőlő-indába
Akadt minden lépten nyomon meg a lába;
Csipkefa karmolta össze képét, kezét,
Az útban álló galy, majd kiverte szemét.

Néha bozótba, vagy posványokba jutott,
Keresztül-vergődni rajtok alig tudott;
S egyszer kicsinybe mult, — midőn éjszaka lett, —
Hogy egy puszta farkas-verembe nem esett.

Hangos vadász-kürtjét fuvá minden felé,
Hogy a nagy erdőség csak úgy rengett belé;
De vissza semmi hang jött feleletül...
Uram teremtöm! szólt a király egyedül.

Igy állt tünődve egy mély vízmosás fölött,
S fülébe messziről gyereksírás ütött;
Indúl a gyenge hang után lábújjhegyen,
Hallgatva meg-megáll, megint továbbmegyen.

Hát istenadta! egy kis csecsszopó leány
Feküdt a bokorban, letéve mostohán;
Kinyujtá kis kezét és sírt keservesen . . .
— Megszánta, felvette a király kegyesen.

Jótétedért jót várj! mondják szóbeszédben,
A király az ösvényt megtalálta szépen;
S aggódó népének igaz örömére,
Éjjélre, fáradtan várába elére.

Minden országába irást eresztett ki
A gyermek felől, de nem jött érte senki;
Dajkát kerestetett tehát Árvalánynak,
A kit az udvarban, csak ekkép hívának.

Királykisasszonyok már megnőttek szépen,
A kis Árvalány is megnőtt azonképen;
S ki rája tekintett, megállt szeme, szája,
Álmélkodás nélkül nem nézhetvén rája.

Hetedhét országról csudájára jártak
Sarkáig leomló hőselyem hajának;
Setét kökény szeme, karcsu volt termete,
Nem hitték, hogy földi anyának gyermeke.

A két idősb király-kisasszony, mérgesen
Üldözte mindezért nagy irígységiben;
Nem átván szegény leánynak mondani:
Nem illet a szép haj! talált, sehonnai!

De a legkisebbik nyájasan bánt vele,
Kinél bánatjában vigasztalást lele;
Reá a két nagyobb mindig árulkodott,
S mellette mindig a jó kis leány fogott.

Történt, hogy a szomszéd királyfi fényesen,
A várban egy napon, lánytnézni megjelen;
Mert az öreg király, három lánya közül,
Egyet régen neki ígére hitvesül.

Az ünneplő ruhát vevén magokra föl :
A lányokon gyémánt, arany, gyöngy tündököl ;
Fáradván a három lány szolgálatában ,
Ment Árvalány is, de csak festett ruhában.

A királyfi őket a mint sorra nézte :
Árvalány szépsége mindjárt megigézte ;
Szemét soká el nem tudta venni róla,
Végtére az öreg királyhoz így szóla :

— Kilencz erős ország hatalmas királya!
Szép is, — tudom — jó is felséged leánya.....
De kihez szívemet szerelme ragadja,
Feleségül nékem csak Árvalányt adja!

Reszketett Árvalány, mint gyöngye nyárlevél,
Lesütötte szemét, fel is nézne, de fél;
Kebelében a szív dobogott sebesen,
Szemlélvén az ifjú király szerelmesen ;

Gyönyörű vagy, mint a kertek tulipánja!
Légy boldog is velem, szerelmem bálványa!
Gyöngyökkel borítom szép haját fejednek,
Királyi székemben bársonyra ültetlek!

És a legifjabbik a három lány közül,
Szegény árvaleány szerencsésjén örül;
De a két idősebb, rút irigység között,
A szép menyasszonynak vesztére esküdött.

Felbútt a holdvilág, eljött az éjszaka,
De boldog Árvalány soká nem alhata.....
Midőn nyugalomnak adná végre magát :
Két álnok teremtés lenyírta szép haját.

Álmában Árvalány igen boldog vala . . . .
De a mint felkelt a jövő nap hajnala,
Szegény! egy pillantást hogy a tükörbe vet :
Elrémült magától.... s a szíve megrepedt....

Édes vőlegénye jajgatva siratta;
Sirt ásván rozmarinbokornak alatta :
Tulajdon kezével, neki ágyat vete,
— Ez a szép Árvalány gyászos története. —

Ezen nagyon örült a két gonosz leány,
De meg is verte ám az Isten igazán :
Megőszült mindenik kevés idő alatt,
Nem kellett senkinek, vén lánynak ott maradt.

Szép Árvalány haját a várnak ablakán
Kiszórván mérgesen a két irigy leány :
Jött egy nyájas szellő, s egyszálíg felszedé,
És elrepült a lány temetője felé.

A sírnak halmára három szálát letett;
Aztán a merre szállt, a merre lebegett,
Szálonként hányta el völgyön, hegyen, mezőn,
Utjában mind csak ezt suttogva érthetőn :

— Kelj ki, kelj ki árvalányhaj!
Föld, fogadd őt kebeledbe!
Szállj le, szállj le, enyhe harmat!
Süss ki, süss ki, nap sugára!
Nyargaló szél, fel ne gyomláld!
Emlékére Árvalánynak :
— A ki nyugszik sír ölében,
Rozmarinnak árnyokában; —
Kelj ki, kelj ki árvalányhaj!

Szép Árvalány, az esti
Szellő szülötte volt;
S kikölt az árvalányhaj,
Mint a szellőcske szólt;

S azóta, hol tenyészik :
A rét vidékinél,
Lágyan ringatja anyja,
A csendes esti szél.

Legények! a leányhoz
Hogy hívek légyetek :
Bús Árvalány hajából
Bokrétát kössetek !

Azt szedjete leányok
Ti is völgyön, hegyen!
Rút a leány ha irígy,
Ő jó, szelíd legyen.

TÍZ FORRÁS.

Mindenható szerelem! a ki éltepsz
Ajkad melengető fuvallatával!
Kezed mindent újjá teremt, kiszínez,
A lombzugás, illat, holdfény, madárdal
Rólad regél és szól lágyan a szívhez.
S mikép a reggeltől zománczozott köd,
Halmot, mezőt hol feltakar, hol elföd;
Ha jó a vágy, a sejtelem,
S dereng borong rejtelmesen :
Te jöttél elburkolva benne,
S a szív érez, mielőtt még ösmerne!
Te vagy hatalmas összekötni
A mélységgel a magasságot;
A halandót a halhatatlant
Csudásan egymáshoz varázslod!
Boldogságodnak még nevet nem adtak,
Gyötrelmed is sajátos kéjjel gazdag!

Vadon szép tájék! a Bükk s Mátra
Dus rengeteggel dől egymásra;
Állván ingatlanul, merőn :
Koronás cser zug a tetőn.
Ollykor a völgyek hallgatag
Mélyén a gerle felkaczag;
S hegyomlás zudúl, — tompa hangján
A delelő vad felriadván.

S hideg vagy hév emlőiből,
Mig a forrás a csermely anyja,
A szilaj bérczi patakot
Örök friss élet-nedvvel tartja :
Mint csontváz állnak a romok,
Rájok vad inda kunkorog;
Mellyek lélek gyanánt betölték :
Kihalt belőlök zaj s dicsőség.

Régen, régen, — midőn még e vidék
Ósvad pompájában büszkélkedék;
S a szent berek sugalmas lombjait
Le nem fosztá még emberek keze,
Csurgóitól szép tündér szellemek
Családja végkép el nem rezzene;

S a hagyomány, a néphit fellegvára
Le nem omlott hideg tanok szavára :
Jött a vadonba tiz ifju vadász,
Fényes, derült homlokkal mint az ég;
Bátor, kalandos tiz testvér fiú,
Lélekben testben erős ivadék.
Még hallgat a kürt, a rugalmas káva
Nem szór sívító, gyilkoló nyilat :
Hogy mind a tiz, bámulattal megállva,
Felkiált a csudás látvány miatt,
Melly fenn játszik mint egy arany-szivárvány.
Két távol hegy magas tetőin állván :
Bájos tündérhölgyek laptáznak,
Arany almát dobván egymásnak.
A bűvös lapta jön, megyen,
Gyorsan, kimérve s fényesen ;
És mig sebes futása közt
Útódve ér egymáshoz :
Az ivben, mellyet utja ír,
Gyémánt sziporka szálldos.

A tiz fiú sokáig bámul...
De rögtön jó a gondolat :
Ivét leölti oldalárul
S karsú tollas vesszőt ragad.

A kéz bizton emelkedik . . .
S lelő egy almát mindenik ;
Az átvert alma hogy lefordul :
Megszűnik a látvány azontul.

Rejtett, sötét tanyátonkon,
Nyugodhattok bérez vadai!
Ki nem feszül többé a hur,
A kürt sem fog rivalgani;
A táj fejedelmi szarvasa
Nyomát, eb nem szaglássza ma.
Az ifjak mennek, mennek szóttalan,
Iszákjokban a bűvös alma van :
Mellyből szívökbe átszivárog
Eddig nem ösmert édes méreg,
Szorongás, vágy és szerelem . . .
— Este felé egy várhoz érnek.

Belől a vár olyan tündéri . . !
Körültök illat, fény, varázslat . . .
Az arany almák itt teremnek,
Csoportosan huzván az ágat.
Most lágyan síró ének zendül,
Szólván mély, titkos érzelemről . . .

S mig bámulnak a tüneményen :
Tiz tündérlány eléjük mégyen,
S ki mellyik almáját lelőtte :
Mosolyogva megáll előtte . . . .

Elő, elő már hős vitézek!
Mert óra múlik, nap halad!
Ah, a tündérek lágy ölében
Az öröklét egy pillanat . . . !
Kit szerelme tart, hová menne?
— S nem vágy el tiz ifju levente.
S a hölgy is mind olly boldog ifja mellett,
Hanem anyjok ellenzi a szerelmet,
És fogja bűvös vesszejét :
Hogy a vár, mellyet véle megcsap,
Mint a köd szálljon szerteszét ;
Mig a lyánkák olly hön esongve kérik :
Hagyná az ifjakat szeretni nékik!

,Nincsen hatalmam, kedves gyermekim!
Hozzánk emelni földi lényeket;

És tudjátok : hogy meg kell halnia
A halandónak, kit tündér szeret!

„Nem ugy! — felelnek a tündér leányok—
Oh jó anya! leszállunk mi hozzájuk!“

,Szellemvilágnak gyermeki!
Mocsoktalan, légtiszta lények!
Mulanó sziv szerelmeért
Halandó testet öltenétek?
A föld porába hullanátok
Gond s bubánattal küzdeni?
Megkóstolnátok a halált is
Szellemvilágnak gyermeki!?“

„A mi világunk, szólt a lánysereg, —
Fényes és magas, ah de nem meleg!
Van jó illat, de nincsenek virágok,
Mellyekből a balzamos lég szivárog.
Olly szép a föld!— kik itt körüllebegnek :
Mosolygó árnyak, szép ködalakok;
De nincs bennök forró, élő, verő sziv,
Rajtok szemünk, nem lelkünk andalog.
Lehajlik a menny-boltról a szivárvány,
Pihenvén a kies szép föld határán;

Csak akkor kezd a harmat égni, élni :
Ha a magasságból a földre hull;
Miből van a virágok bája, színe ?
A fényes nap lesz állt sugáribul.
Oh hagyj minket szeretni, küzdeni . . . !
Boldogíts velök s őket általunk!
Hadd izleljünk édeset, keserüt...
S ha éltünk, akkor szívesen halunk!“

Egygyé levének a hű szeretők,
A szív erős, lázas vonzalmival;
De megrendül a bércz, az ősi vár,
A harczi kürt harsányan felrival,
Tiz hű vitéz meleg, fájó bucsú után :
A hadra elszáguld tajtékozó lován.

És mig otthon az árva hölgyek,
Várják, várják hogy visszajönek :
Ezek vínak kemény csatákat,
— A vér a harcmezőn megárad, —
Mint tiz oroszán küzd a tiz lovag,
És mind a tizen el is hullanak.

Az özvegy hölgyek a mély rengeteg
Vidékein busan tévelygenek;
Hol egy emlék, egy nyom maradt
A holtakról : felkeresik . . .
De tündéranjok megjelen
És szemrehányást tesz nekik.

Hét lán ya mond rá fájdalommal :
Ah nem fogadtunk szót neked!
Kinnal, nyomorral feleserélvén
A fényes boldog életet.
Fa lettünk melly busan kiszáradt,
Rajtunk utált lét, késő bánat !

Aztán a há rom hü özvegy felel
A fájdalom nyugodt fenségivel :
Ah, légyen áldott, szent az óra, mellyben
Szeretni és szenvedni megtanulánk!
Veszit a sziv és emlékszik halálig,
A bú emel, gyönyörrel szúr a fülánk!
Hü fájdalomban a szent kép miénk,
Nem vágyunk vissza, hol nem szenvedénk!
És a köny, a köny! örömed
Óráiban mosolyg veled;

S ha lelked fáj, égetve kínja :
Lelkedről azt magába szívja.
Oh, szánunk fényes szellemek!
Kik soha nem könnyeztetek !
Mi vigasztal, jutalmaz, enyhít,
Erény, hűség s fájdalmak ára,
Egész mennyország itt a földön :
Az ég től egy könnycsepbe zárva!

Majd elhagyott leányihoz
A tündér újra visszatérvén :
Aludva lelte azokat
Hüs bokrok, vad sziklák alatt
A rengeteg más más vidékén;
Mi volt a fáradt lélek álma :
Azt könnyeikből kitalálta.
És bűvös vesszejével arcát
Megérintvén a tiz leánynak :
A rengeteg külön vidékin .
Egy egy forrássá változának.

A tájékon, hol a Bükk s Mátra
Erdők- s bérczekkel dől egymásra,
Tiz forrás ont dúsan vizet,
A három hév, a hét hideg! —

Az ér, melly származik belőle,
Halk neszszel lejt alá a völgybe,
Mint a ki álmában beszél;
S míg a hét forrás él csak nyáron :
Hő keblével nem fagy be három,
Buzog folyvást, ha nyár, ha tél.

A SZEGÉNY ÉS GAZDAG

Volt egy szegény ember
S hét élő magzatja ;
(Mert ki tehet róla
Ha az Isten adja?)
Sorban egymás után
Mint az orgonasíp, —
S azonképen sipít.

Édes anyjok pedig
Rájok egyre zsémbel :
Az Isten sem győzné
Ezeket kenyérrel!
Ugy belefáradtam
Mosni, varrni rájok . . .
Te! csak meghaljátok!

S a szegény ember szól
A feleségéhez :
Éjh, éjh, édes anyjok
Ugyan csak ne vétkezz!
Belőlök parancsol
Az Isten istápot
Vétségünkre, látod!

De biz a jó asszony
Nyelve meg nem állhat;
Csak adja, csak adja
Őket a halálnak :
A midőn véletlen
Kettő megbetegszik,
S meg is hal az egyik.

A többi is mikép
Jöve a világra :
Ugy hull egymásután
Mint a fa virága;
A hetediknek is
Megállott a szíve . . .
Virágkoszorúval most van kiterítve!

Van szegény anyának
Szörnyü nagy fájdalma,
Fejére kulcsolja
Két kezét jajgatva ;
Körmével ásná fel
Kikre zsémbelt élve . . .
Hanem annak vége!

Azután a micskét
Az élő meghagyott :
Szegény vagyonából
Elviszi a halott ;
S ha valaha kellett ,
Most kén koporsóra . . .
De nincs a jámbornak deszkát venni módja!

Nagy szorultságában
A gazdaghoz fordul;
De az kölcsön sem ad,
Nem hogy irgalombul.
Szegény mit tud tenni?
Temetőbe méne :
Sirt megásni mélyre.

A ki meghal, nyugszik
— Gondolja ekképen, —
Koporsó nélkül is
Az Isten földében!
Az ur adta őket
Az ur el is vette . . .
Áldassék az urnak szent neve érette !

És a midőn leér
Három ásó nyomra :
Mégkoczezan az ásó
S lész az éli csorba;
És talál egy üst pénzt . . .
Tele van belőle
Az átalvetője.

Haza viszi : anyjok ,
Nézd csak beh tenger pénz!
Amaz oda tekint
Azután rá sem néz.
Holmit rakosgatván ,
Könyje pereg rája :
Ez a kendőcskéje...! ez a csizmácskája!..

A hetedik gyermek
Már a hant alatt van,
S leli az éj, a bus
Szüléket álmatlan.
Valaki kopogtat
A szegény ablakán :
Böm, böm . . . ; a szél talán!

Nem az volt; a gazdag!
A ki jött a pénzért;
Megtudván valahogy
Szegény szerencséjét :
Felkészült elvenni
Fortélylyal vagy máskép;
— Szeretvén a másét.

Nem rég udvarában
Ép egy bikát vágtak,
Felveszi hát kormos
Bőrét a bikának;
Böm, böm . . . nyisd ki gyorsan!
— Ezenképen dörmög —
Én vagyok az ördög . . . .

Add ide a pénzed,
Tudom van, ne tagadd!
S ha ide nem adod:
Elviszlek magadat!
S az ördög meglátszik
Két szörnyü szarvával,
Az ablakon által.

Csak a lelkem ne bántsod,
A pénzt vihetd tőlem!
S kidobja a szegény
Az átalvetőben,
Hogy szarván akadt fel
Madzagánál fogva,
A midőn kidobta.

A hamis keresmény
Nehezebb mint látszik :
A gazdag alig bir
Hatolni hazáig.
A bika nagy szarva
Fejét majd be-zuzza,
Mert a pénz is huzza.

Otthon bezárkozik . . .
Próbálja egyedül
Levenni a kincset, —
De az nem sikerül;
Majd egy akarattal
Egész háza népe
A tarisznyának áll, — s nem boldogul véle.

S maga, dühödten a
Falhoz dörgölődzik ;
Fejét a nagy teher
Le-lekapja földig;
Összevissza tör, ront
Sok drága jószágot;
Bőgött, öklelt a mint szabadulni vágyott.

Majd lerogyik : jaj, jaj!
Mefogott az átok . . .
Ki elvegye rólam :
A szegényt hijjátok!
S megjövén a szegény :
Róla könnyen elvett
Aranyat és terhet.

De a gazdag baja
Itt véget nem ére:
A kérges bikabőr
Rásült a testére;
S mintha vas keztyűben
Volna minden tagja :
Ugy megszorongatja.

Bőszülten felugrik
S száguld a világba;
Merre átka üzi
S viszi a négy lába.
És fut tüskén bokron ,
Árkon és göröngyön . . . .
Csak ezt hajtva : böm, böm!

KÉT SZOMSZÉD VÁR.

Két vár állt a rengetegben,
Ember és zaj messze tőle;
Árnyas erdő vette környül
S bűvös tájnak halma völgye.

Hol sokáig él a harmat,
Cseppje ifju, fénye tiszta;
Nem szívják a nap sugári,
Honnan jött, az égbe vissza.

Érez és lehel virág, lomb...
A patakban pezsg az élet;
Hall a föld; a bérczi viszhang
Egymagával elbeszélget.

Fényes árnyak tünedeznek,
Mint a szellő elsuhanván;
A forrásnál lágy kaczaj zeng
Láthatatlan lények ajkán.

A leomló zuhatagnak :
— Vonva a nap tört sugára —
Boltos ivét a szivárvány
Mint varázs kaput kitarja.

Cseng az édes illatos lég,
Lomb és szellő játszva lebben,
Tündérek tanyája a táj; —
S a két vár a rengetegben :

Bájos tündér által épült
Csendes titkos éjszakákon,
Midőn hallgat s meghal a föld,
S a halandót nyomja álom.

A ki jár a hold világán,
És fellebbe, habba tűnhet,
Kit a liljom szirma megbír :
Mért alkotna földi művet ?

A tündérnek két leánya
Volt, halandó földi lénytül;
Életök félhalhatatlan . . . .
— A két csarnok nekik épült.

Hogy ha már a földiekhez
Kötve vannak : nyitva lenne
A két vár a két leánynak,
Vigalomra, védelemre. —

Zöld halomtetőre épült,
Hol a szűk völgy keble tágul,
S olly közel : hogy a madár-szó
Áthallatszott ablakából.

Ablakában, csarnokában :
Láthatatlan hárfá zendül,
És beszélnek a virágok
Boldogságról, szerelemről.

Csarnokában nincsen éjjel,
Élet árad, úszik a fény ;
Felkél a szobor helyéről,
Kőmellébe vér szökelvén.

Illyen a tündér lakása,
Fényes zengő csarnokával;
Honnan egymást látogatni,
Keskeny völgyön lengnek által.

Egykorúak és egyenlők
Ugy kellemre mint alakra ;
És hogy egymást mint szerették :
Példa rá az életalma.

Egy-egy almát adva nékik,
Monda anyjok : e gyümölcsben
Éltetek van rejtve lányok!
Őrizzétek gonddal, épen.

És a drága életalmát
A leánykák megcsérélték, —
Jobban biztosítva hivén
Egyiknél a másik éltét.

Ah! de ha szerelmi ügyben,
Magok közt a halhatatlan
Lények közt is meghasonlás,
Féltés, bosszu, és harag van! —

Lesve délczeg szarvasokra :
A vadonba szép vadász járt ;
Híves fűben és csalitban
Vesztegetvén hajnal-álmát.

S hajnalálma nem vezett el . . .
Szerelemnek lágy ölében
Álmodott a boldog ifjú
Édes álmát, kéjben ébren.

Pillanatra látta egymást
Tündér és vadász az erdőn :
S a rövid találkozásból,
Hosszú forró szerelem lőn.

Csendes a táj, nyugszik a vad, —
Nincs az ív idegje vonva ;
Szép tündérrel kéjelegni
Jár az ifjú a vadonba.

Most a szellős halmokon, vagy
A forrásnál jönnek össze ;
Majd a titkos völgylugasban :
Melly lombjával elfödözze.

És a boldogok között, még
A neheztelés is édes ;
Mert gyakorta ment panaszszal
Mind a kettő kedveséhez.

Volt, hogy egyik nem jelent meg,
S úgy epedt a más miatta !
Ez, feledte a mit ígért, —
Az, szavát is megtagadta.

A tündér panaszkodott, hogy
Kedvesét nem látta régen !
Pedig nála volt az ifjú . . . .
—A boldogság feledékeny ?

Ah! kellemre és alakra
A tündérek olly egyenlők !
A vadászt ketten szerették,
S ő szerette mind a kettőt.

S feddhetetlen mind a három !
Hű szerelmén a vadásznak :
Titkolózván, a leányok
Öntudatlan osztozának.

Miglen egyszer, a lugasban,
Mellybe árnyat búja zöld vet.
A kedvessel andalogva...
Meglepé a hölgy a hölgyet.

Kín, harag gerjed szivében,
Féltés és a bosszu lángja!
S testvérének drága élet-
Almáját a földhöz vágja . . . .

S mig a halmon a gyümölesből
Terebélyes nagy fa támadt,
Bíborszínü fényes alma
Lepve rajta minden ágat :

A tündér alakja, mintegy
Rózsafelhő szerte foszlott . . . .
Megrendült a vár alapja,
S összedőlött csarnok, oszlop. —

Ott van a két rom . . . . felettök
Törpe gyertyánbokrok állnak;
Nevezvén a népnek ajka :
Leány-várnak, kecskevárnak.

Mert a tündér, a ki bűnt tett,
Hogy az almát földre dobta :
Elváltozván, a romok közt
Jár kel éjjel nagy kopogva.

Kecske lön a vétkes tündér,
Bűneért és bánatában :
Mert a szép vadász szívében
Iránta nagy változás van.

Kit birhatna : elfelejti,
S vonzódást a holthoz érez ;
Hű, merengő fájdalommal
Jár a tündér-fa tövéhez.

Sok szerelmes nézi e fát,
Büvös almát szedni vágyik ;
Ugy az, a kit szive óhajt,
Hive lenne mind halálig. —

A HŐS ES KARDJA.

Kél a sugarak fejedelmi ura,
Reggel van a sík csatatéren;
Hol, napja ezernek az alkony előtt,
Köd- s vérbe borúlva lemégyen.
Órjási alakkal a reggeli árny
Fut, s nyomba követ rohanó lovagot;
Éjfélkor a hold halavány sugarán:
Holtak hideg árnya bolyongani fog.

Elszántan a két sereg összerohan,
Egymást öli bős viadalmaiban;
Mig vér ömöl és ezer élet enyész:
A harczra mosolygva a sír ura néz;
Csont-ajkin a káröröm így vigyorog:
Hah! száz temetőm telik általatok!

Későre a harczi riadalma kihal,
S a hold sugarán :
Lengő hideg árny
Ösmerkedik a csata holtjaival.
A hős aluszik . . .
S míg álmodik a csata képeirül :
Bús éjszaki fény
Hír éjszaki fénye, derengi körül.

És a ki nyere
Harcznak mezején koszorút, diadalt :
Győzők serege
Rak fegyveriből szomorú ravatalt ;
S kit rája emel, ki halotti fehér :
A had feje, a diadalmi vezér.

Győzött, s maga a diadalmi vezér
Győzelme tüzébe' találta halált ;
Villám vala, melly rohan, éget, emészt
S dúlása között felemészti magát.
Ott fekszik erőtelen és hidegen . . .
Mellette, nehéz hadi kardja pihen.

A kard vas, erőteli fényes aczél,
S a markolaton :

— Melly sárga aranyból
Öntetve vagyon :
Gyémánt ragyog, égi sugáraitúl
A hős hideg arcza derengve kigyúl.

Éjfélt üt. A kardvas így ejti szavát :
,Nem látom-e több csata vérpiacszát?
Hah, nincs ki emelve a harcra vigyen :
Hogy dicskoszorúkat aratna velem!
Nem sujtok-e porba arany koronát?
Nem fúrok-e zsarnoki melleket át?
Átjártam a szívet, az életeret,
Sirjába fekettem ezer s ezeret!
S hősömmel im, én is a földbe jutok . . . .
Elporlik a szív, el a hősi karok ;
S a törpe utód ha kiás valaha :
Súlyom bizonyítja, a hős ki vala!?

Szólt felharagudva reá az arany :
,Némúlj meg örökre te nemtelen ércz!
Léted van a rozsdá hatalma alatt,
S fennem, botorúl unokákra beszélsz!
Nézd, engem iniad
A messze világ!

És birtokomért, a halandó
Százszor veti áruba lelke-honát;
Egymás kebelébe vasat ver
Testvér, szerető, rokon és a barát.
Fejdelmi fejekről
Göggel ki alá vigyorog,
Villámokat útba terelni ki bir :
Én a hegyek büszke aranyja vagyok!
Megrág az idő,
Hitvány fecsegő!
S én rozsdá-penészt mosolyogva, fogom
Hirdetni az egykori századokon :
Dús volt, ki viselte e markolatot,
Kincs, fény, uraság közepett ragyogott.“

És szóla utószor a gyémánt-
Boglár, ragyogása dicsében :
„Hallgassatok el!
A bajnokot én örökítem!
A szörnyü erő
Elhagyja a hős karok ércz idegét;
Kincsét az idő
Elsöpri, elhordja szelén szanaszét.
Dús gazdag arany!

Tudd meg, s te erőteli fényes aczél :
Túl ezreden a
Hős tetteiről egyitek se beszél !
A hír örökíti a hősi nevet,
— Melly rajta ragyog —
Én nem halok el, ki a hír ragyogó
Gyémántja vagyok!“

Kardjával a hőst
Földnek kebelébe nyugonni tevék;
S a síri világ ;
Jöttére remegve felháborodék . . .
A rettenetes
Kar- s kardra ki ösmere egyszeriben;
Sírhanok alá
Melly juttata száz, ezeret hidegen.

Évezredek haladott az idő,
Vad rengeteg a feledett temető ;
Ércz-szobra hol állt?
Hol nyugszik a harc fene bajnoka, hol?
Hült hamvaira :
A rengeteg árnyoka, csende hajol.

Turkál, kapar, ás az utó-ivadék,
S a bajnoki sír kikutatva vagon;
Kardmarkolatot lel a sír fenekén,
S gyémántot a nagybecsü markolaton.
A fényes aczél oda van . . . !
Gyémánt s arany ép;
Hősét dicsőítve, a harczy jegyet
Hú gondjain őrizi a maradék.

Évezredeket haladott az idő,
A rengeteg illat-ölelte mező;
Megharsan azonban a bús hadi kürt,
És felriadoznak a népek;
Dúl, gyilkol a harcz dühe, dús paloták
S kunyhók leomolnak, elégnek;
Tűz árja piroslik a markolaton,
Üszköknek alatta temetve vagon.

Üszköknek alatta midőn keresi
A békeidőre jutott nép :
Olvadva, enyészve a büszke arany...
Gyémántja csak ép!
Gyémántja időn s viharon mene át,
S el nem veszté ragyogó sugarát.

Évezredek haladott az idő,
Mély tófenek a szag-ölelte mező;
És szól vala, a
Gyémánt ragyogása dicsében :
„Túl ezredeken
A bajnokot én örökítem!
A szörnyü erő
Elhagyta a hős karok érz-idegét;
Kincsét az idő
Elhordta, söpörte szelén szanaszét.
Dús gazdag arany
Hol vagy? s te erőteli fényes aczél?
Most a dalia
Hős tetteiről egyitek se beszél!
Im, hír örökíti a hősi nevet,
Melly rajta ragyog;
Én nem halok el, ki a hír ragyogó
Gyémántja vagyok!“

A SZTRACZENAI SZIKLAKAPU.

Ne légy a földhöz háládatlan!
Annak köszönhedd a mid csak van!

Szirtes medrében habzik a Garam,
Futamva egyhangú zajával;
Tündéri szép völgy! mellyet a fenyő,
— Mig jó illatot hoz dúsan elő, —
Örökzöld ernyővel beárnyal;
A hol minden lépten nyomon:
Más, változó kép csábja von.
Itt, mint virágkert rád nevet,
Szemlélsz tovább vad bérczeket:
Egymás hátára ágaskodva . . .
— Alól barlang, a vén hegy odva.

A sztraczenai hegyszorosban,
Magas sötét szirtkapu áll,
Tekints fel és kebled megdobban,
A mint az ív alá jutál;
Bősz órjásokat lát a képzelet,
Kiknek vaskarja szirtet szirtre vet.
Pedig, mikép él a regében :
A Gnómok építék e szirtfalat,
Kicsiny, arasznyi teremtések,
Kiknek országa van a föld alatt.
Morzsákból épült, s felépült, mivel
Az egyesült erő csudát mivel.

S ez ugy történt, hogy a Gnómfejdelem,
Ki Hollókőnek gyomrában
Lakott gyémántpalotában,
Megnősülvén, menyasszonyért megyen.
Népe azalatt, — mig a föld aludt —
Rakott számára diadalkaput.
S midőn az éj késő óráiban,
A násznép bévonult alatta :
Virág, lomb, kalász, gyémánt és arany,
Alant s fent a földnek mi kincse van :
Halmazva volt az ivre rakva,

Hogy a pár élte tartós légyen :
Ifjuságban, örömben, fényben.

Boldog volt a pár s boldogsága,
Egész vidékre átszivárga;
Kalászt, füvet hozott a hant,
Aranynyá vált
A durva kő a hegyben ;
Ágon bogon :
A méz s olaj megcseppen ;
Áldás fent és áldás alant,
Melly a tájra még dusabban kihat :
Midőn szül a Gnómkirálynő fiat,
S dajkát választ a Gnómkirály
A felvilág lakóinál.

De nem a paloták
Hús bűvő gyermeki
Közül, lón a fényes herczeg ringatója,
Magasan született
Alant nem szereti,
S lábát még a gyöngéd harmattól is ójja ;
Hanem a ki van az
Anyaföldhöz közel,
Ennek dús emlőin csüggve közvetlenül ;

Királyfi dajkája
Ifju pórleányban,
Földmives kalibák lakóiból kerül.
S csak ekkor érzi még a nép
A föld kegyelmét voltakép !
Mert a hová betért, hol megjelent
A Gnómherczeggel a leányka :
Örömsre serdült a föld színe fent,
Bőség, áldás serkedt nyomába'.

Történt pedig, hogy a vörös vitéz
Ki most eltűnik, majd elő kerül,
Orczája fényes, pillantása hó,
S tüzes nyilat hord ivén fegyverül,
Kinek csak egy futamodás
Támadattól enyészetig :
Meglátja a Gnómherczeget,
S legott a lány után esik ;
És kéri, kéri szüntelen :
Add nékem a kis gyermeket!
De nem hallgat rá a leány,
Kit unszol, ámit, fenyeget ;
Mosolyogva kerülgeti . . .
Sok édest szépet mond neki,
Mig végre addig jár utána :

Csalárd hálóját addig hányja,
Csábitással és igérettel
Viszi a rossz dajkát oda :
Hogy ekképen szól : imhol vedd el!
S alant a tündér-palota :
A tette összerendül
Boszútól, gyötrelemtől.

A Gnómok s a vörös vitéz között
Támadt hosszú, vad küzdelem ;
Amott a nagy szám, imitt az erő
Feküdt a harci mérlegen.
Sokáig tartott a csata,
De egyik fél se lankada,
Elbusúlt amaz és ez vakmerész . . .
Végtére is győz a vörös vitéz, —
És a királyfi, martaléka lőn.
— Elsárgult fonnyadt, fű fa a mezőn.

Akkor a Gnómok bus királya :
Elköltözött más messze tájra.
Parancsán a fénycsarnok összedül,
S a multa útaló emlékjelül,

Nem enged fenn-maradni egyebet :
Mint a szirtkaput a mély völgy felett,
Mellyen görnyedve hordta át
A nép, a bércznek aranyát.

S hogy elköltözött a föld szelleme :
Termékenység, áldás eltűnt vele ;
Halmot, tetőt sovány avar
Szomoruan gyéren takar.
És a hegyek gazdag gyomrában :
Gyémánt helyett hitvány kavics maradt ;
Ki fényes kincsért száll a föld alá :
— A hálátlanság elváltoztatá! —
Arany helyett talál sötét vasat,
Mellyből lesz sebző, gyilkos fegyver . . .
Az árulás így megver!

Hálás légy azért a jó föld iránt,
Honnan vevéd eredeted!
Mellyben számodra só, kenyér terem,
Forrás buzog fel titkos csöveken,
S hol végső ágyad is veted!
Máskép kegyét megvonja tőled,
Gaz s burjány nyomja el meződet,

Üszögöt hoz a tiszta mag,
Kincsek helyett kő és agyag:
Mit ad a bányák ürege; —
— Azt példázza ez a rege.

AZ ÜRES KOPORSÓ.

(1847.)

A hajdan korban élt egy fejdelem,
Ki a Perzsák felett uralkodott;
Tanácsosi magasztalák, pedig
Kegyetlen volt és felfuvalkodott.

Történt egykor, hogy az őspalota
Lépcsőzetén elcsúsztak lábai . . .
Hah! felkiálta, talpra a ki él,
E rosz kunyhót földig kell rontani!

És úgy lőn. A felkorbácsolt tömeg
Leontja a palota íveit;
Nagy ércz-koporsó látszik azután,
Mit a vasrúd a falból kifeszít.

Le volt erősen zárva. A király
Parancsából midőn felnyittatott :
Üresen lelték . . . s fenekén ezen
Aranybetűs rejtélyes iratot :

Meggyilkoltak,
Eltemettek,
Meg nem holtam!
Feltámadtam,
Nem maradtam
Koporsómban;
Élek, élek, élek!!!

Gondolkodott egy perczig a király,
És hívatá országá bölcseit;
A vén, szakálas maguszok felé
Imigy kiálta : mit jelent ez itt?

Királyi székem zsámolyán ülend
Ki a rejtélyt megfejti legelőbb!
— De a tünődő bölcssek ajkain
Mélységes hallgatásnál nincs egyéb.

Napok mulnak s őszebb lesz annyi fő,
De a felírás még mindig titok;
Hah! zúg a bős király, néhány betűt
Megmagyarázni nem tud annyitok!?

A tűz-isten fényvel kent üstökét
Ugy lássa meg holnap reggel szemem :
Hogy kába főtökkel megrakva, e
Koporsót a tengerbe vettetem!

Midőn az ember vár, nagyot teszen,
De hogyha fél, csudát akkor mivel;
Hall a király, és megtelik füle
A bölcssek illyetén beszédével :

Napnak fia! megfejtve a talány!
A titkos felirat téged jelent,
Halhatlanná tévének istenid,
S a koporsótól léssz örökre ment!

Égből veték ezt a nagy istenek,
S felőle illy örök végzésök áll :
Hogy a ki felnyitandja legelébb,
Ne lásson sírt,— s az, te vagy oh király!

És a király mohón nyeldesve, a
Hizelkedés kábitó maszlagát :
Isten vagyok! kiálta botorúl
S lelkét vak őrzöngésnek adja át.

A késő éjfélnél még ébren leli,
Midőn az ajtón nesztelen belép
Egy szálas termetű fehér alak...
S megy a királyhoz bátran közelébb.

Ember ki vagy te? ,én szellem vagyok!
Mért nem pihensz hát sírnak szelleme?
,Pihennék, csak késő utódimért
Felkelnem olly gyakran ne kellene!

Ember! ki istennek tartod magad,
Ősapád lelkét kell meghallanod!
Jöttem, hogy a lelt koporsó felől
Adjak valódi magyarázatot :

Régen, régen én voltam itt király,
Minő te vagy, kegyetlen és kevély;
Én építém a büszke palotát,
Mellyet te mostan széllyelveretél!

Egykor meggondolám : a föld mi jó,
Keblén terem meg a kenyér s arany;
Imádjuk a földet a nap helyett
A meddig birtokom határa van!

És rendelék a földnek ünnepet,
Bálványokat s az áldozatra vért;
Midőn egy vén magusz hivatlanul
Elém került s kihallgatásra kért.

„Méltatlan vagyok, hogy szakáلامat
Szent lábaddal oh felség, megtapodd!
De, a föld a napnak szolgája csak,
Imádd azért, s imádtasd a napot!

Ki ha mosolyog, kihajt fű, virág,
És eleven lesz a mi még nem élt;
Felforralja az Indus habjait,
Megtüzesíti Lybia legét.

Ott, honnan megvon fényt és meleget,
Megszün az élet, halál áll elő;
A föld a napnak szolgája csupán,
A nap az isten, s tűz az őserő!“

Haragra gyultam vakmerő szaván,
Jól van, tehát mentsen meg istened!
S akkor elásatám elevenen
Nagy érez koporsóban az öreget.

Ismét a földnek égett áldozat,
De elem rögtön egy új magusz állt;
Imádd király, s imádtasd a napot!
Ekkép végezvén emez is szavát.

Parancsolám, hogy társához tegyék;
S a koporsóban, hogy felásatott :
Az elébbinek hült helyét lelék . . .
Sem élő nem volt benne sem halott.

Hárman jövének így egymásután,
S én mind a hármat eltemettetem;
De mind eltűntek . . . s ilyen iratot
Találtam a koporsó fenekén.

Meggyilkoltak,
Eltemettek,
Meg nem holtam!
Feltámadtam,
Nem maradtam
Koporsómban.
Élek, élek, élek!!!

S midőn tünődném a törtéteken :
Imé előttem mindhárom megáll;
„A nap az isten, ő az őserő!
— Ki sugározzék rád is oh király!

De az égre ne vond fel ijadat,
Mert isten ellen nincsen fegyvered;
Az eszmét, mit az idő méhe szül :
El nem nyomhatd és meg nem ölheted!

Mag az, s ha eltapodják lábaid :
A földben ver százágu gyökeret;
Tűz az, mellyet ha hamv alá takarsz :
A láng helyett nyersz eleven szenet.

Nézd, a természet nem nyugszik soha,
A föld terem gyümölcsöt, aranyat;
A tenger zúg, az ég mosolyg, dörög . . .
S meddő a szellem-ország volna csak?

Nem! az időnek karján jönnek el
Az eszmék, ez óriás gyermekek,
Hogy míg nép és kor birkozik velök :
Megnövelkedvén, — végre győzzenek!

Hajolj meg hát ez óriás előtt,
S szeresd a népet, annak fegyverét,
Hatalmadon, mikép a köszörűn :
Nyomás által csak élesítenéd!

Ha elbotlott, nyakára ne tapodj
Inkább emeld fel azt kegyelmesen;
A nagylelkűség vonz, lefegyverez,
Boszúállásból köny s nyomor terem.

Nézd, megharagszik néha bár az ég,
S a földre égő dárdát hajigál:
Szivárvány-karját nyujtja majd felé,
S meleg csókot küld nap sugárinál.

Fényeskedjél te is király, de nem
A villám gyilkos fényességivel;
Az engesztelés szivárványa légy,
A jótét napja, melly alkot, növel!

Szemed kiszúrd, s vágd el gyakran füled¹⁾
És a férget, melly lábadoz lapúl,
S a népre álnokul vádoskodik,
Taposd, taposd el irgalmatlanúl . . . !

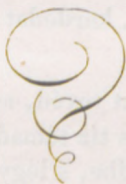
Jó a nép oh király, csak apja légy :
Magátul édes gyermeked leend!
Nagy a nép, ő az eszme fegyvere,
És az eszmére, kardodat ne fend!

Temesd el mint tevéd, apostolit,
Mind felkél, és tíz támad egy helyett;
Vedd ezt eszedbe, s légy bölcs oh király,
— Az eszmét karddal meg nem ölheted! —

Igy szóltak ők, — és én bölcsőbb levék; —
Az érzekoporsót intő jel gyanánt
Palotámnak falába tétetém,
Ha tán a vadság és döfl újra bánt;

De elkerüle mind halálomig; —
Azóta mennyi század elfutott . . !
Az ércz koporsót ki felbolygatád :
Hogy mit jelent írása ? Most tudod !

Azért reszkess az istenek nevét,
Egy perczig is kábán bitorlani, —
S ne várd, hogy újra megjelenjenek
Elhunyt apáid boszús árnyai!

JEGYZETEK.

A VITORLÁS CSIGA.

¹⁾ Hajós csiga. Vitorlás csiga. Argonauta Argo. Der Schiffsboot. Lakik leginkább a földközi tengeren; hajó idomu héja nyolcz hüvelyknyi; nyolcz bambója közül a hat simát evezőkül használja; a két hártást pedig vitorla gyanánt feltartva: mintegy kis gálya megyen a tengeren.

²⁾ Hajónyűg. Sargassum vulgare. Beerenklöder. Tengeri növény, a rejtvenőszők — cryptogamok — osztályából; nyulékony zöld indáival mérföldekre fedvén a tenger színét: akadályozza a hajók haladását.

³⁾ Viharmadár. Hojsza. Procellaria. Sturmvogel. Tengeri madár az uszóhártások rendéből; a tenger felett röpked, s mikor szélvész közelit, a sziklákon keres menedéket.

4) Tengeri ló. Csikóceza. *Syngnathus hippocampus*. Das Seepferdchen. Lakik főleg a földközi tengerben; két hüvelyknyi hosszu; holta után, feje mellére hajlik; farka előre kunkorul; a mikor csikófejhez hasonlít. Innen van neve.

5) Csöngér. Oceania. Die Glockenqualle. Korongja csengetyühöz hasonlítván : mintha kisdud buvárharang lebegne a vizeken.

6) Óriás kagyló. *Tridacna gigas*. Die Riesenmuschel. Teste alig több 30 fontnál, de óriási teknőjével gyakran négy öt mázsát nyom. Többnyire nyitva hordja teknőjét, mellyet olly erővel képes összecsikantani, hogy a hajók vas horgonyát is elmetshi.

7) Festő csiga. Festöncz. *Sepia*. Tintenfisch. Fekete nedvet bocsát magából, mellyel a vizet zavarossá teszi, prédájának könnyebb megkaparítása végett.

TENGERSZEM.

1) „Ezer szökő kut lesz a tenger habjából“: A természetrajzok egyező állítása szerint, a czetek orrlyukaikból, magas sugarakban fujják fel a tenger vizét.

A SIRÁSÓ.

1) Sirásó. *Sylpha vespillo*. Der Todtengräber. A dögöt a hol kapja, eltemeti; hogy a földben kikelendő petéi abból azonnal kész eledelt találjanak.

2) Légyfogó. *Dionaea muscipula*. Venusfliegenfalle. Plánta, ha rovar ül reá : leveleit összecsapja s mind-

addig szorosan tartja, míg a fogoly meg nem döglik vagy csendesen nem marad. Mindez a világosság hatása.

CSERVENA HORA.

1) Veres hegy. Veres erdő. Földje veres agyag, innen vette nevét.

A BÖLÖMBIKA.

1) Bölömbika. Dobos gém. *Ardea stellaris*, Die Rohrdrommel; a gázlók rendéhez tartozó vizimadár, a nádasokban lakik, hol hangjával a bikabömbölést utánozza.

2) Éneklő hattyu. *Cygnus musicus*. Der Sing-schwan. Röptében hangokat hallat; a rege szerint halálakor kellemes hangon énekl el hattyudalát.

A MÉSZHARMAT.

1) Mészharmat. Nyárközépen, midőn a nap jól fel-süt, fehéres üledéket találunk némely plánták levelein. Ez a mészharmat. Megkülönböztetendő a mézharmattól; ez a méheket nagyon gazdagítja, amaz elveszti. A rege czime: Mészharmat.

A KÉRÉSZ.

1) Kérész. *Ephemera*. Tagthierchen. Lány testü, széles szárnyu állatocskák, kettős lószőr forma farkkal. Alakjai egy két évig képződnek a víz alatt, és partokban, azután egy két óráig élnek. Tiszavirág.

A BARLANG LELKE.

¹⁾ „Mellyből a barlang száz csudája épül“ a másodképzetű hegyekben, — Montes secundae formationis, secundäres oder Flötzgebirge, — találhatnak a csepkő barlangok, mellyekben a lecsepegő viz kristályosodván, ezer csudás alakot állít elő.

²⁾ A „szekérútra téved.“ Hazánkban az agtelki barlangban, csepegésből van egy szekérút vagy kérekvágás, melly az idő, a járó-kelők taposása, és a lehulló cseppek daczára sem enyészik el soha.

A LÉGKŐ.

¹⁾ Légkő. Lebvas. Meteorstein. Meteoreisen. Származását többféleképp igyekeznek kimagyarázni. Néha nagy tömegekben esik alá a légből, — Magyarországon 1814-ben 194 fontos esett le; darabja a nemzeti muzeumban van. Délamerikában még sokkal nagyobb találatotott.

BOROVA HORA.

¹⁾ Fenyves erdő, Zólyom megyében. Hajdan itt fűveken és harasztokon aranyfüst találatotott. — Vályi, Magyarország leírása.

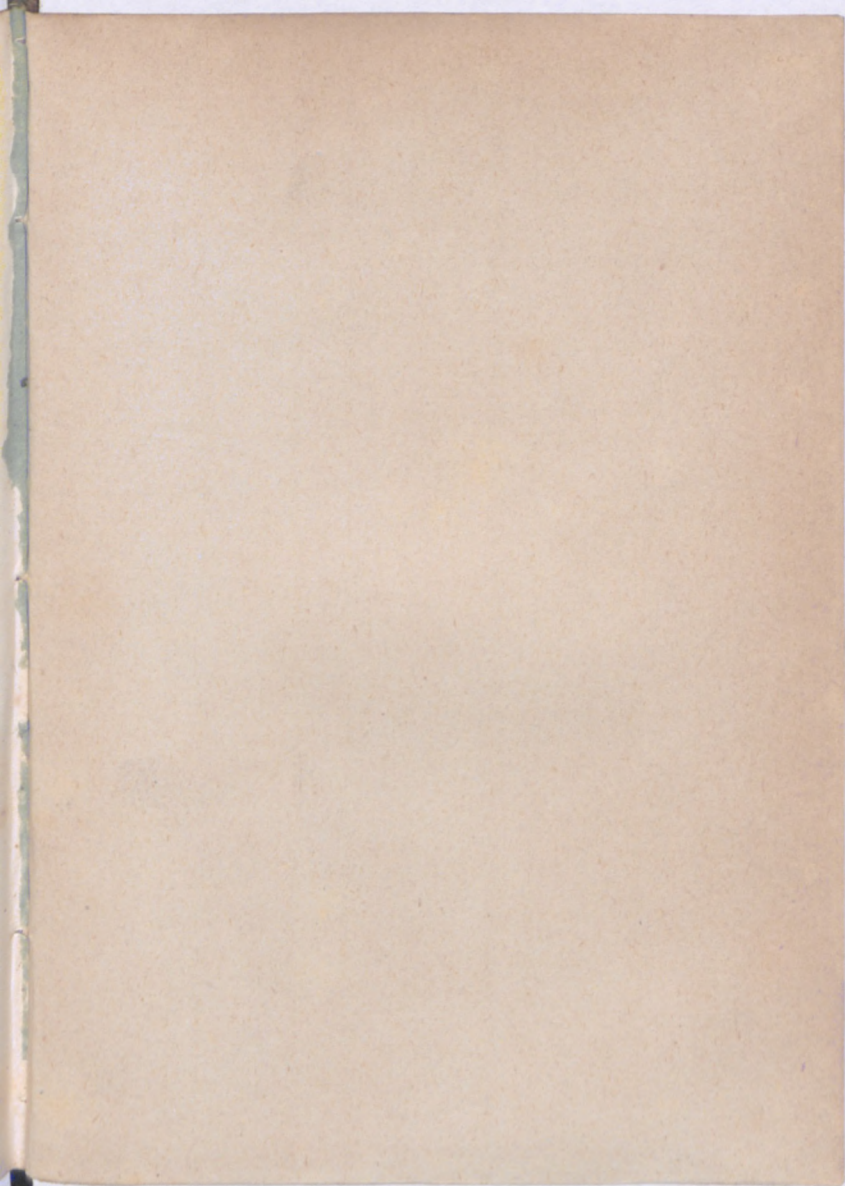
AZ ÜRES KOPORSÓ.

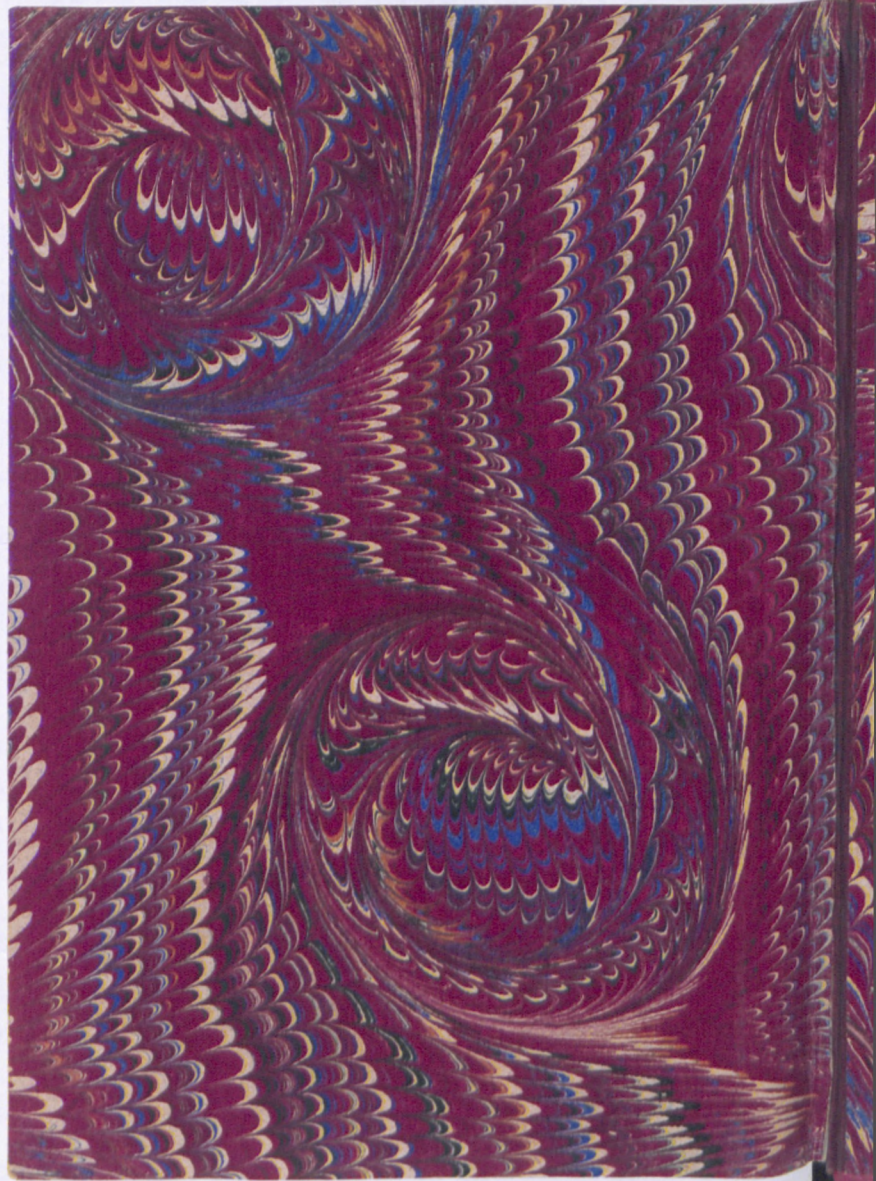
¹⁾ A perzsa királyok tanácsosai „király szemei- és füleinek“ neveztetnek.

431003

POWER

000000000000000000000000

000000000000000000000000

TOMPA
VERSEL

000000000000000000000000

3.

000000000000000000000000

000000000000000000000000